

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Outi Pekkarinen

Ensiaskeleita laulupolulla

Opettajan kokemuksia pienten lasten laulunopetuksesta

Metropolia Ammattikorkeakoulu

YAMK

Musiikin koulutusohjelma

Opinnäytetyö

11.11.2020

Tekijä(t) Otsikko	Outi Pekkarinen Ensiaskeleita laulupolulla. Opettajan kokemuksia pienten lasten laulunopetuksesta.
Sivumäärä Aika	54 sivua + 1 liitettä 11.11.2020
Tutkinto	Musiikkipedagogi YAMK
Tutkinto-ohjelma	Musiikin tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Musiikkipedagogi
Ohjaaja(t)	MuT Susanna Mesiä, lehtori
<p>Opinnäytetyössäni tutkin pienten lasten laulunopetusta opettajan näkökulmasta. Työssäni tarkastelen, miten toteuttamani laulusuzukimenetelmään perustuva laulunopetusmuoto toimi käytännössä, miten huomioin lasten iän opetuksessa, mitä pedagogisia tavoitteita opetuksessa saavutin sekä miten opettajan ammatillinen kehittyminen näkyi opetuskokeilun aikana.</p> <p>Opinnäytetyöni käytännön osuus on toteutettu pienten lasten laulunopetuskokeilulla Keski-Uudenmaan Musiikkiopistossa lukuvuonna 2018-19. Opetuskokeilussa oli mukana 6 oppilasta, jotka olivat iältään 2,5 – 7 vuotiaita. Tutkimusaineisto on kerätty pitämiltäni laulutunneilta videoimalla sekä kirjoittamalla tunteista tutkimuspäiväkirjaa. Aineiston analysointi on toteutettu refleктоimalla omaa toimintaani opettajana.</p> <p>Esittelen työssäni myös keskeistä lasten laulunopetusta käsittelevää kirjallisuutta. Tarkastelen tämän kirjallisuuden näkökulmia lasten laulun kehityksen vaiheisiin ja lasten laulutunnin opetussisältöihin. Opetuskokeiluni osoitti, että jo alle kouluikäisten lasten kanssa on mahdollista toteuttaa tavoitteellista laulunopetusta.</p> <p>Opettajana huomioin lasten iän mm. tuntirakenteessa, opetuksen pedagogiikassa, äänenkäytön opetussisällöissä ja hyödyntämällä liikettä laulunopetuksessa. Havaintojeni mukaan oppilaat rohkaistuivat opetuskokeilun aikana mm. äänenkäytössä, tutustuivat laulutunnin käytäntöihin ja oppivat uutta lauluohjelmistoa.</p> <p>Opettajana oman toiminnan reflektiivinen tarkastelu vahvisti ammattitaitoani. Ammatillinen kehittyminen näkyi opetuskokeilussa myös opettajaidentiteetin vahvistumisena sekä aiempaa hyväksyvämpänä suhtautumisena itsekriftisiin tunteisiin.</p> <p>Pienten lasten opettaminen vaatii laulunopettajalta pedagogisia taitoja sekä perehtymistä lasten äänenkäyttöön. Lasten opettaminen on kuitenkin hyvin palkitsevaa ja opetuskokeiluni myötä voin rohkaista alle kouluikäisten lasten laulunopettamiseen myös musiikkiopistoissa.</p>	
Avainsanat	lapset, laulu, opettaminen, laulusuzuki, opettajan itsereflektio

Author Title	Outi Pekkarinen First Steps on the Path to Singing – A Teacher’s Perspective
Number of Pages Date	54 pages + 1 appendix 11 Nov. 2020
Degree	Master of Music
Degree Programme	Music
Specialisation Option	Music Pedagogy, Voice
Supervisor	Susanna Mesiä, DMus
<p>My research report explores the voice tuition of preschool children from the teacher’s perspective. The major aspects I discuss in my study are: 1) the teaching practice which has been inspired by the Suzuki voice method, 2) the age of the children, 3) the pedagogical goals and 4) my professional development during an experimental teaching period.</p> <p>In my study, I report on the process and the outcome of my experiment in teaching singing to six preschool children, aged 2.5 to 7 years, carried out at Central Uusimaa Music Institute during the academic year 2018-2019. The research material includes video recordings of my lessons and a research journal. I analysed the material and reflected on my observations.</p> <p>The teaching experiment proved that goal-based singing tuition for preschool children can be successful. I took the age of the children into account in my pedagogical practice, lesson design, tuition of vocal expression, and use of body movement for the benefit of singing. According to my observations, during the experiment, students gained more confidence in their vocal practice and they became familiar with the structure of a singing lesson and how singing is practiced. Also, they learned a considerable number of songs.</p> <p>In the course of the experiment I noticed that my reflective attitude toward teaching strengthened my professional skills and supported my professional development resulting in a greater awareness of my professional identity and a greater acceptance of my feelings of self-criticism.</p> <p>Teaching singing to preschool children is rewarding but pedagogically demanding and the teacher must have profound knowledge of children’s voice.</p> <p>The results of my teaching experiment are encouraging, and they present a strong argument for teaching singing to preschool children at music institutes.</p>	
Keywords	children, singing, voice tuition, Suzuki voice, self-reflection

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Kehittämistyön menetelmät	3
2.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	3
2.2	Opettaja oman työn reflektijana	5
2.3	Lauluvalmennus ja lauluvalmennusparit	8
2.4	Aineiston keruu ja analysointi	10
3	Lasten laulunopetus	12
3.1	Lapsen laulamisen ja musiikillisen kehityksen vaiheet	14
3.2	Lasten laulutunnin opetussisällöt	16
3.2.1	Lapsen äänen rekisterit	18
3.2.2	Lauluäänimallit	19
3.2.3	Tuntitilanne ja pedagoginen improvisointi	20
3.2.4	Lapsen oppimisprosessi	21
3.2.5	Laulaminen ryhmässä	22
3.2.6	Oppimisympäristö ja palautteen antaminen	23
3.2.7	Mielikuvien käyttö	24
3.2.8	Harjoittelun merkitys	25
3.2.9	Liikkeen hyödyntäminen laulunopetuksessa	25
3.3	Miten pienten lasten laulunopetus eroaa musiikkileikkikouluopetuksesta?	27
3.4	Laulusuzukimenetelmä	28
3.5	Opintomatka: Teaching Young Voices - kurssi	31
4	Tulokset	34
4.1	Havaintoja käytännön toteutuksesta	34
4.2	Havaintojani lasten iän huomioimisesta opetuksessani	35
4.3	Havaintoja pedagogisten tavoitteiden toteutumisesta	40
4.4	Havaintoja omasta ammatillisesta kehittymisestä opetuskokeilun aikana	42
5	Pohdinta	46
	Lähteet	51
	Liitteet	

1 Johdanto

”Minä käynkin jo ihan oikeilla laulutunneilla.” Näin kertoi 5-vuotias lauluoppilaani muille lapsille vieraillessaan pienemmän sisarensa muskaritunnilla. Laulaminen on hänelle tärkeä harrastus ja oma laulutunti viikon odotettu hetki. Tälle oppilaalle oli selvästi iso juttu, että hän on edennyt muskariopetuksesta seuraavalle askelmalle laulupolulla.

Laulunopetusta alle kouluikäisille lapsille on vielä saatavilla vain harvoissa musiikkiopistoissa. Laulunopetus lapsille herättää usein myös kysymyksiä. On yleensä tiedossa, että jo ennen kouluikää lapsi voi aloittaa esimerkiksi viulun soiton musiikkiopistossa, mutta laulutuntien kohdalla kohtaan usein ihmettelyä. Voiko alle kouluikäinen lapsi käydä myös laulutunneilla? Millä tavoin laulunopetusta voitaisiin musiikkioppilaitoksessa tarjota myös lapsilaulajille? Tämän hankkeen yksi tarkoitus oli vastata näihin kysymyksiin. Oma ammatillinen kehittyminen oli myös yksi motiivi tälle työlle. Halusin kehittää itseäni opettajana ja tutkia omaa työtäni laulunopettajana. Halusin selvittää miten minä haluan opettaa laulua lapsille ja mitkä asiat minä koen lasten laulunopettamisessa tärkeäksi? Olen opinnoissani saanut lasten opettamiseen tietynlaisen mallin ja paljon eväitä, mutta opetusvuosien myötä on sisälläni kasvanut tarve myös omannäköisen opettajuuden löytämiseen ja siihen rohkaistumiseen. Olen valmistunut musiikkipedagogiksi Lahden ammattikorkeakoulusta musiikkipedagogiksi pääaineenani laulunopetus. Valmistumisen jälkeen jatkoin opintoja pääaineenani varhaisiän musiikkikasvatus. Opintojen jälkeen olen työskennellyt opettajana molemmilla alueilla, joskin pääpaino on koko ajan ollut lasten kanssa työskentelyssä. Keskisen Uudenmaan Musiikkiopistoon tulin 2013 musiikkileikkikoulunopettajaksi. Olen siitä asti työskennellyt opistossa varhaisiän musiikkileikkikoulunopettajana ja kolme viimeistä vuotta opettanut osan viikotunneista myös laulua kouluikäisille lapsille avoimen opetuksen puolella. Olen kokenut, että lasten laulunopettajana pystyn yhdistämään nämä molemmat osaamisalueeni ja mielenkiinnon kohteeni sekä laulunopettajana että varhaisiän musiikkikasvattajana.

Olen täydentänyt opintojani vuodesta 2013 alkaen laulusuzukiopetuksessa ja suorittanut nyt kolme tasoa opettajan viisiportaisesta kansainvälisestä tutkintojärjestelmästä. Laulusuzukimenetelmään olen alun perin tutustunut jo useita vuosia sitten kollegani diplomilaulaja ja laulunopettaja musiikkipedagogi YAMK Mervi Sipola-Maliniemen kautta. Olen päässyt vuosien aikana seuraamaan hänen laajaa työtään laulusuzukiopetuksen

parissa. Laulusuzukiopetusmenetelmä on yksi vaihtoehto pienten lasten laulunopetuksen järjestämisessä. Laulusuzukimenetelmällä lauluopinnot on mahdollista aloittaa jo odotusaikana ja yksinlauluopinnot jo lapsen kolmannelta ikävuodesta lähtien. Laulusuzukimenetelmä antaa opettajalle työvälineet ja tavoitteellisesti etenevän ohjelmiston, jonka avulla on mahdollista opettaa laulua myös alle kouluikäisille lapsille.

Työvuosien varrella olen pohtinut oman opettajuuteni kasvua ja reflektoinut melko kriittisesti omaa toimintaani varhaisiän musiikkikasvattajana sekä pienten lasten laulunopettajana. Itsekriittisyyteni omaa opettamistani kohtaan on ollut välillä hyvin kahlitsevaa. En ole aina tyytyväinen tunnin jälkeen enkä erityisesti haastavien opetustilanteiden kohdalla. Jään usein miettimään, voisinko opettajana tehdä toisin, ja onko omassa toiminnassani jotain, jonka vuoksi lapsi ei ollut innostunut tunnilla. Usein käänän kriittisen katseeni tunti-ilanteen haasteista itseeni. Olen huomannut, että en ole uskaltanut poiketa valmiista kaavasta vaan toteuttanut opetusharjoittelussa annettua valmista mallia kurinalaisesti. Haluan opinnäytetyöni avulla löytää entistä enemmän rohkeutta opettaa minun omalla tavallani ja vahvistaa luottamusta itseeni opettajana. Olen myös pohtinut mitä on ammattilaisuus? Milloin olen valmis sanomaan itseäni ammattilaiseksi? Riittääkö tähän musiikkipedagogin tutkinto? Kuitenkin käytännössä olen mielestäni kehittynyt ammattilaiseksi vasta käytännön työssä varhaisiän musiikinopettajana. Tämä prosessi jatkuu koko ajan. Toivoin tämän opinnäyteprosessin vahvistavan ammatillista kasvuani myös lasten laulunopettajana.

Olen huomannut, että en ole näissä omaa opettajuuttani koskevissa pohdinnoissani yksin. Opettajakollegoideni kanssa käydyissä keskusteluissa oma opettajuus ja työn mukana tuomat haasteet puhuttavat usein. Hanna-Leena Tammiruusu (2018) pohtii omassa YAMK-opinnäytetyössään Soiva taideleikki sosiokulttuurisena oppimisympäristönä hieman samankaltaisia teemoja. Riittämättömyyden tunne opettajana ja tunne siitä, että vain suoritan opetustani etukäteen opetusharjoittelusta saadun kaavan mukaan, tuntui hyvin tutulta. Tammiruusun pohdinnoissa esiin tullut ajatus lapsilähtöisyydestä ja lapsesta itsestään lähtevästä motivaatiosta on myös minusta tavoittelemisen arvoinen. Olen pohtinut paljon sitä, miten sytyttää lapsessa laulamisen kipinä ja ruokkia sitä niin, että se lähtisi roihuun? Miten voisin opettajana motivoida ja innostaa ja kuitenkin samalla edetä opetuksessa pedagogisesti johdonmukaisesti?

Laulusuzukiopintojen ja myöhempien musiikkileikkikoulun opetuskokemusten myötä olen pohtinut ajatusta toteuttaa pienten lasten laulunopetusta myös nykyisessä toimipaikassani Keskisen Uudenmaan Musiikkiopistossa. Laulusuzukiopettajaksi valmistumisen jälkeen olin opettanut muutamia lapsilauluoppilaita yksityisesti, mutta en musiikkiopistossa. Useimmissa soittimissa yleinen aloitusikä on perinteisesti ollut 6-8 vuoden iässä. Musiikin varhaisiän opintojen jälkeen on voinut suoraan hakea soitto-opintoihin taiteen perusopetukseen. Yksinlaulussa tämä ei kuitenkaan ole ollut mahdollista. Aloitusikä laulun taiteen perusopetukseen on Keskisen Uudenmaan Musiikkiopistossa ollut 15 vuotta. Oman työkokemukseni mukaan on kuitenkin paljon lapsia, jotka ovat innostuneita nimenomaan laulamista. Opintojen jatkumisen kannalta olisi mielekästä voida tarjota heille mahdollisuutta yksinlauluopetukseen jo varhaisessa vaiheessa.

Keskisen Uudenmaan Musiikkiopistossa on ollut jo vuosia laaja ja korkeatasoinen varhaisiän musiikkikasvatustoiminta sisältäen mm. monipuolisen musiikkileikkiryhmätarjonnan alle kouluikäisille ja musiikkivalmennusryhmät 7-8-vuotiaille. Näissä kaikissa musiikkikasvatuksen muodoissa laulu on tärkeässä roolissa ja iso osa jokaisen tunnin ohjelmaa. Myös lapsikuoro 9-10 v. on toiminut jo vuosia menestyksekkäästi Järvenpäässä ja Tuusulassa. Kaikki edellä mainitut opinnot ovat kuitenkin ryhmämuotoista toimintaa, ja yksilöllinen laulun ohjaaminen ja esimerkiksi laulupuhtauden yksilöllinen kehittäminen on ryhmässä aina hyvin rajallista. Opinnäytetyössä kehittämäni yksilö- ja pariopetuksena tarjottava 3-9 vuotiaille suunnattu lauluvalmennus vastaa tähän tarpeeseen. Lauluvalmennus täydentää opistomme lauluopintojen tarjontaa ja mahdollistaa laulusta kiinnostuneille lapsille opintojen aloittamisen jo varhaisessa vaiheessa. 2019 tapahtuneen taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmauudistuksen myötä laulun aloitusikärajaa laskettiin 10 vuoteen. Lauluvalmennuksesta on näin ollen mahdollisuus jatkaa edelleen laulun perusopetuksen opintoihin. Lasten yksinlauluopetus tukee myös muuta laulutoimintaa Keskisen Uudenmaan Musiikkiopistossa kasvattamalla mm. uusia kuorolaisia mukaan lapsi- ja nuorisokuoroon.

2 Kehittämistyön menetelmät

2.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Työni on laadultaan toiminnallinen opinnäytetyö. Työni käytännön osuudessa toteutan opetuskokeilun ja sen lisäksi kirjoitan tästä kirjallisen työn. Työni on myös hyvin käytännönläheinen, mistä syystä se mielestäni voidaan parhaiten luokitella toiminnalliseksi

opinnäytetyöksi. Käytännön toteutus sisältää myös toimintatutkimuksen elementtejä, vaikka se ei laajuudeltaan varsinainen toimintatutkimus sinänsä ole. Vilka (2006) määrittelee toiminnallisen opinnäytetyön ammattikorkeakoulussa toteutetuksi työksi, jossa opiskelija osoittaa ammatillista tietoa ja taitoa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä opiskelija tuottaa esimerkiksi tapahtuman, toiminnan tai tuotteen ja kirjoittaa siitä raportin. Tiedonhankinnassa opiskelija noudattaa tutkimuksellista asennetta ja tutkimusmenetelmille ominaisia käytäntöjä. (Vilka, 2003, 9-10.)

Opinnäytetyöni käytännön osuudessa luon toimintamallin musiikkiopiston lauluopetuksen järjestämiseen pienille lapsille sekä tutkin omaa kokemustani tämän toiminnan suunnittelemisesta ja toteuttamisesta. Tutkimusmenetelminä käytän havainnointia ja reflektiota. Havainnon omaa toimintaani tuntimuistiinpanojen sekä videoitujen opetustuntien avulla. Vilka (2006) määrittelee, että tutkimushavainnointi on ihmisen kokonaisvaltaista ja tietoista ilmiöiden, asioiden ja tapahtumien aistimista suhteessa siihen, missä ne ilmevät. Itselläni on kaksoisrooli ensinnä toiminnassa mukana olevana havainnoijana ja toisaalta videolta tunteja jälkikäteen seuraavana observoijana. Vilkan mukaan observoija käsitteellä viitataan erityisesti juuri ulkopuoliseen tarkkailuun. Olen yrittänyt asettautua videoita katsoessani tällaiseen ulkopuolisen havainnoijan rooliin. (Vilka 2006, 6-7.)

Tutkimuskysymyksiksi muotoutuivat:

1. Miten pienten lasten yksinlauluopetus toteutui tässä opetuskokeilussa?
2. Miten otin huomioon oppijoiden iän tuntien toteuttamisessa?
3. Minkälaisia pedagogisia tavoitteita saavutin lasten laulunopetuksessa?
4. Miten ammatillinen osaamiseni on kehittynyt tämän opetuskokeilun aikana?

Tutkimuksen näkökulmaksi olen valinnut opettajan näkökulman. Havainnoin lapsioppilaiden toiminnan ja oppimisprosessien sijaan omaa pedagogista toimintaani. Halusin tutkia asiaa erityisesti omasta näkökulmastani, koska se tarjoaa mielestäni parhaan mahdollisuuden kehittyä ammatillisesti. Anonymiteetti ja yksityisyyden suoja asettavat myös haasteensa tutkimukselle oppilaiden ollessa alaikäisiä. Oppilaiden ollessa näin pieniä on haaste, että he eivät vielä itse ymmärrä tietoisesti mitä tutkimus tai tutkiminen tarkoittaa. Heidän omaa suostumustaan ei voi myöskään pyytää, ainoastaan heidän vanhempiansa

suostumuksen. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimien eettisten periaatteiden mukaisesti alle 15-vuotiaan tutkimukseen osallistumisesta päättää ensisijaisesti huoltaja. On myös huomioitava, että alaikäiselle annetaan tietoa tutkimuksesta tavalla, jonka hän pystyy ymmärtämään sekä aina kunnioitettava tutkittavan itsemääräämisoikeutta, riippumatta siitä onko tutkimukseen saatu huoltajan suostumus. Mikäli tutkimukseen osallistuminen ei ole alaikäisen tutkittavan edun ja tahdon mukaista, tutkijan tulee keskeyttää hänen osallistumisensa tutkimukseen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 9.)

2.2 Opettaja oman työn reflektiojana

Reflektion käsitettä on tutkittu paljon oppimiseen ja opettamiseen liittyen. Reflektiolle on useita määritelmiä ja riippuen tutkijasta myös erilaisia painotuksia. Mezirow (1995) määrittelee kriittisen reflektion sellaisten ennako-oletusten arvosteluksi ja tarkasteluksi, joiden varaan uskomuksemme rakentuvat. Mezirowin mukaan tulkintaamme tapahtumasta vaikuttavat aina totutut odotukset, joista käsin tulkitsemme tapahtumaa. Reflektiota voi tapahtua suhteessa toimintaan kohdistuviin ennako-oletuksiin tai toiminnan jälkeen tapahtuvaan jälkikäteisreflektioon. Käytämme harkitsevaa toimintaa eli Mezirowin mukaan reflektiivistä hyödyntämistä koko ajan elämässämme tilanteissa, joissa käytämme järkeämme ja olemme aktiivisesti osallisena. Mezirowin mukaan kaikki inhimillinen toiminta, joka ei perustu puhtaasti tottumuksiin voidaan nähdä harkitsevana toimintana. Tämä ei kuitenkaan ole vielä reflektiota sellaisenaan. Reflektiosta voi kuitenkin tulla hänen mukaansa harkitsevan toiminnan oleellinen osa. Tämä edellyttää, että tilannetta pysähdytään arvioimaan ja reflektiota hyödynnetään päätöksenteossa parhaan toimintatavan valitsemiseksi. (Mezirow 1995, 17-23.)

Schön (1987) käyttää termiä 'knowing-in-action' joka tarkoittaa ammattilaisen käyttämääns. hiljaista tietoa. Tietoa, joka perustuu aiempiin kokemuksiin, tietoon ja kumpuaa intuitiivisesti. Schön erottelee reflektiivisyyden toiminnan aikaiseen ja toiminnan jälkeen tapahtuvaan. Hän käyttää näistä termejä 'reflection-in-action' ja 'reflection-on-action'. 'Reflection-in-action' termi kuvaa tapahtuman aikana tapahtuvaa reflektointia, joka tapahtuu nopeasti, ilman miettimistä. 'Reflection-on-action' taas kuvaa reflektointia, joka tapahtuu toiminnan jälkeen ja kohdistuu toiminnan aikana tapahtuneeseen reflektioon. (Schön 1987, 24-27.)

Opettajan työssä reflektoinnilla on tärkeä merkitys. Reflektiivinen toiminta nähdään nykyisin osana opettajan ammattitaidon ylläpitämistä kuten Westerlund ja Juntunen (2013)

toteavat. Heidän mukaansa reflektiolla viitataan laajasti ottaen käytännön tilanteissa tapahtuvaan strategioiden ja menettelytapojen arviointiin ja toiminnan taustalla olevien uskomusten oikeutuksen tarkasteluun. Reflektio on työväline, jolla voidaan kyseenalaistaa aiemmin opittuja tapoja, sisältöjä ja tavoitteita ja muotoilla uudestaan niihin liittyviä arvoja. (Westerlund ja Juntunen 2013, 7-10.)

Oman työn tarkastelemista ja reflektointia voidaan myös ajatella eräänlaisena tutkijan työnä. Anneli Niikon (2013) mukaan opettajan voidaankin ajatella olevan työssään koko ajan tutkijan roolissa. Opettajat käyttävät työssään luonnostaan tutkimuksen tekoon verrattavia työtapoja suunnitellessaan, ratkoessaan ongelmia ja kehittäessään menetelmiä omista kokemuksista käsin. Tutkiva opettaja - näkökulman mukaan opettajien tulee opettamisen taitojen lisäksi omata tutkijan taitoja, jotta he voivat kehittää itseään, työtään ja luoda omaa käyttöteoriaa. Tällainen ajattelu edellyttää Niikon mukaan opettajalta pyrkimystä oppia jatkuvasti paitsi tutkimuskohteestaan eli työstään mutta myös itsestään tutkijana ja opettajana. (Niikko 2018, 253, 259.) Oman työn tutkiminen kehittää Niikon mukaan opettajaa persoonallisesti ja ammatillisesti. Se vahvistaa positiivista tunnetta omasta osaamisesta sekä kykyä reflektoida ja ratkaista eteen tulevia ongelmia (Niikko 2018, 265). Niikko myös esittää ajatuksen ulkopuoliseksi havainnoijaksi astumisesta. Itsensä ulkopuolelle asettuvaksi havainnoitsijaksi asettuminen auttaa opettajaa tulemaan vähitellen tietoisiksi erilaisten asioiden merkityksestä ja niiden keskinäisistä riippuvuuksista (Niikko 2018, 253, 265, 259.)

Tutkiva opettaja tarkastelee itseään ja ajatteluaan kriittisesti ja pyrkii kehittymään parempaan suuntaan. Tutkivana opettajana olo on syklistä ja prosessinomaista, kun hän tutkii ja palaa yhä uudestaan tarkastelemaan itseään yhtäältä ajattelun ja toiminnan ja toisaalta ymmärryksen ja soveltamisen vuorovaikutuksen kehässä. (Niikko 2018, 259.)

Opetustilanteiden reflektiivisellä tarkastelulla on todettu olevan myönteisiä vaikutus opetukseen. Iina Männikön (2009) kasvatustieteen alan tohtorinväitöksen mukaan pedagoginen reflektointi edistää hyvää opetusta ja ammatillista kehittymistä. Hänen mukaansa hyvä opetus edellyttää opettajalta kykyä monipuoliseen reflektointiin. Reflektiot yhdistävät opettamista koskevan käytännöllisen tiedon ja opettajan henkilökohtaiset kokemukset sekä auttavat opettajaa tekemään havaintoja, tulkintoja ja toimintaa koskevia päätöksiä. Männikkö esittää reflektointitavoiksi kehyskertomusten kautta tapahtuvaa reflektointia sekä oman opetuksen tarkastelemista videoiden kautta. Tutkimuksessaan Männikkö havaitsi, että kehyskertomukset suuntaavat opettajan reflektointiin opettamista

yleisellä tasolla, videostimulaatiot puolestaan suuntaavat opettajan huomion heihin itseensä. Männikön tutkimuksen mukaan opettajan reflektion on hyvä keskittyä (1) monipuolisten havaintojen ja tulkintojen tekemiseen, (2) kytkemään tavoitteet osaksi tulkintoja ja (3) pohtimaan vaihtoehtoisia pedagogisia vuorovaikutustapoja. (Männikkö 2019, 3-5.)

Huhtinen-Hildénin ja Björkin (2013, 34) mukaan musiikin opettamisen ammattilaiseksi kasvu voidaan nähdä herkistymisenä opetustilanteiden ilmiöille, oppijan tarpeille sekä opettajien omien tunteiden havainnoimiselle ja sen sisältämien viestien tunnistamiselle. Myös Huhtanen ja Hirvonen (2013) ovat pohtineet ammatti-identiteetin muovautumista ja opettajaksi kasvun prosessia. Heidän mukaansa niitä voidaan ajatella elämänmittaisena jatkuvana reflektiona, johon on saatu vasta alku valmistumisen yhteydessä. Todellisuudessa tavoitteiden ja omien kokemusten sekä musiikkikasvatuksen perinteiden jatkuva soveltaminen erilaisissa muuttuvissa toimintaympäristöissä on koko elämän jatkuva prosessi. (Huhtanen ja Hirvonen 2013, 49)

Opetustyössäni kohtaan jatkuvasti uusia tilanteita, joissa en välttämättä ole täysin varma, miten toimia. Näissä tilanteissa olen huomannut toimivani jossain määrin intuitiivisesti. Olen havainnut tämän intuitiivisen tiedon käytön olevan vaikeampaa, jos en itse ole riittävästi läsnä tai olen epävarma mihin suuntaan tulisi pedagogisesti edetä. Huhtinen-Hildén (2012) kutsuu hiljaisen tiedon käyttöä pedagogisissa tilanteissa pedagogiseksi sensitiivisyydeksi. Hänen mukaansa tämä on tärkeä ammattitaidon ja ammatillisen tietämisen muoto. Huhtinen-Hildénin mukaan pedagoginen sensitiivisyys näkee opettamisen kohtaamisena, oppilaslähtöisenä sekä opettajan ja oppilaan molemminpuolisena oppimisprosessina, jonka keskeisenä arvona on sensitiivinen suhtautuminen ja osallisuuden näkeminen pedagogisen vuorovaikutuksen keskeisenä arvona (Huhtinen-Hildén 2012, 227, 230).

Opettaja saa nykypäivänä myös oppia oppilailtaan. Laura Huhtinen-Hildén (2013) kuvaa musiikin opettamista nykypäivän muuttuneen opetuskulttuurin myötä eräänlaisena löytöretkenä. Opettajan ohjaamasta ja hallitsemasta oppimispolusta on siirrytty enemmän kohti opettajan ja oppilaan yhteistä löytöretkeä. Myös opettaja voi olla etsijä ja löytäjä yhdessä oppilaan kanssa (Huhtinen-Hildén, 2013, 135.) Muuttuva opetuskulttuuri asettaa myös omat haasteensa. Huhtinen-Hildén toteaa, että opettaja saattaa kamppailla perustavanlaatuisten kysymysten kanssa koskien opettajuutta, asiantuntijuutta sekä opetuksensa tavoitteita ja arvoja. Opettaja on usein erilaisten käsitysten, odotusten ja arvojen ristitilassa, jossa vaikuttavat lasten vanhempien, oman oppilaitoksen, kollegojen

sekä taiteilijoiden ajatukset ja käsitykset. Opettajan keskeisenä työvälineenä ovat kuitenkin hänen omat, sisäistetyt käsityksensä oppimiseen ja opettamiseen liittyen. (Huhtinen-Hildén 2013, 135.)

2.3 Lauluvalmennus ja lauluvalmennusparit

Opinnäytetyöni käytännön osuus on Keskisen Uudenmaan Musiikkiopistoon lasten yksinlauluopetustoimintaan luomani opetuskokeilu. Minulle oli luontevaa lähteä kokeilemaan lasten laulunopetusta tutussa ympäristössä, jossa jo valmiiksi työskentelin. Olin aloittanut aiheen miettimisen jo keväällä 2018 hakiessani Metropoliaan ylemmän AMK-tutkinnon koulutukseen. Keskisen Uudenmaan Musiikkiopiston rehtori oli myönteinen tuntien aloittamiseen, ja uuden opetuskokeilun toteuttaminen oli myös opistolle myönteinen asia. Toiveeni oli tehdä opinnäytetyössäni jotain käytännön opetustyöhöni liittyvää, sillä uskoin, että näin hyödyn työstä ammatillisesti eniten. Laulutunneista kiinnostuneet lapset löytyivät omien musiikkileikkikoululaisteni joukosta. Tiesin joukossa olevan erityisesti laulamisesta innostuneita lapsia sekä uudenlaisesta opetuskokeilusta kiinnostuneita vanhempia, joten päätin kysyä ensisijaisesti näitä perheitä mukaan. Sain koottua näin ensimmäisen lukuvuoden oppilasparit, ja yhteensä 6 lasta iältään 2,5 - 7-vuotiasta oppilasta aloitti tunnit elokuussa 2018. Jaoin kokeiluun osallistuneet oppilaat pareittain heidän ikänsä perusteella. Parit muotoutuivat seuraavasti: 2,5 -vuotiaat, 5-vuotiaat sekä 5- ja 7- vuotias oppilas.

Opetuskokeilun nimeksi tuli *lauluvalmennus*. Ajatuksena oli, että nämä lauluopinnot ovat eräänlainen ensiaskel lauluopintoihin ja ne valmentavat pientä oppilasta vähitellen varsinaisiin taiteen perusopintoihin. Lauluvalmennusopinnot on suunnattu 3-9 v. oppilaille, jotka voivat halutessaan jatkaa opinnoissa suoraan taiteen perusopetukseen pääaineena laulu. 2019 tapahtuneen taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmauudistuksen myötä Keskisen Uudenmaan Musiikkiopistossa laulun perusopintojen aloitusikäraja laskettiin 10 ikävuoteen. Tämä mahdollistaa lauluopintoihin hakeutumisen jo entistä nuorempana. Tarkoituksena oli myös se, että musiikkileikkikouluopintojen jälkeen voisi jatkaa lauluopintoja ilman useita välivuotia. Keskisen Uudenmaan Musiikkiopistossa on kehitetty viime vuosina ajatusta eräänlaisesta *laulupolusta*. Polusta, joka kulkisi varhaisesta lapsuudesta aikuisopiskelijoihin ilman varsinaisia ikärajoitteita. Laulupolun tavoitteena on, että laulusta kiinnostuneella oppilaalla on kaikissa ikävaiheissa mahdollisuus tavoitteelliseen laulunopiskeluun. Sen tavoitteena on vahvistaa ja monipuolistaa laulun

opiskelumahdollisuuksia musiikkiopistossamme. Tarkoituksena on myös laulun aseman vahvistaminen muiden instrumenttien joukossa ja uusien laulunharrastajien mukaan saaminen.

Lähtiessäni luomaan opetuskokeilua tavoitteeni oli ensisijaisesti kokeilla, miten tämän tyyppinen opetus toimii musiikkiopistossa. Koin myös tärkeänä tavoitteena tuoda opetuskokeilun avulla laulua tunnetuksi instrumenttivaihtoehtona myös lapsille. Halusin rohkaista lapsia käyttämään omaa ääntään ja innostaa heitä löytämään heidän oma äänensä instrumenttina. Tavoitteena oli myös oppia uutta ohjelmistoa sekä totuttaa lapset laulutunnin käytäntöihin, ja siihen, kuinka laulua opiskellaan.

Jotta voisin opettajana tarkastella mikä tunti muoto sopii pienille lapsille parhaiten, halusin pitää kiinni siitä, että jokainen laulaja saa viikoittain oman yksityistunnin sekä yhteisen paritunnin. Jaoin opetukseen varatun 45 minuuttia niin, että kummallakin oppilaalla oli viikoittainen 15 minuutin yksityistunti ja yhdessä lauluparin kanssa toinen 15 minuutin tunti. Aktiiviaikaa kullakin oppilaalla oli siis yhteensä 30 min viikoittain. Oppilailla oli myös mahdollisuus seurata toisen oppilaan yksilötuntia oman tunnin lisäksi.

Lauluparit olivat seuraavat:

Pari 1: oppilaat 5v. ja 5v.

Molemmat oppilaat olivat käyneet aiemmin muskaritunneilla oppilainani. Molemmat olivat osoittaneet kiinnostusta lauluun jo muskariopetuksessa. Temperamentiltaan oppilaat olivat erilaisia ja vaativat erilaista rohkaisua oman äänen käyttämiseen. Toinen oppilaista oli tuntien alussa tottuneempi äänenkäyttäjä ja yksin laulaminen oli hänelle tutumpaa. Alussa syksyllä mietin jonkin verran tilannetta oppilaiden välillä. En halunnut kummankaan tuntevan oloaan epämukavaksi paritunneilla, jossa molemmat olivat yhtä aikaa paikalla. Päädyin siihen, että oppilaiden yhteisillä tunneilla lauloimme etupäässä yhdessä ja en pyytänyt kumpaakaan lapsista laulamaan yksin. Omilla tunneilla harjoittelimme siten enemmän esiintymistä ensin vain oman vanhemman ollessa yleisönä. Yhdessä laulamisella oli positiivinen vaikutus. Jokaviikkoinen laulukaverin kanssa tekeminen oli rohkaisevaa ja myös syksyllä pitämämme ryhmätunti ja konsertti vaikuttivat selvästi molempien lauluinnostukseen.

Pari 2: oppilaat 5v. ja 7v.

Molemmat oppilaat ovat käyneet aiemmin muskaritunneillani. Molemmat oppilaat olivat temperamentiltaan hyvin ulospäinsuuntautuneita. Tiesin molempien olevan innostuneita laulamista ja olin tämän myös tunneilla aiemmin havainnut. Oppilailla oli ikäeroa yli kaksi vuotta. Alussa mietin, onko tämä ongelmallista, mutta käytännössä en kokenut tästä haittaa. Ikäeroa tasapainotti molempien ulospäin suuntautunut ja rohkea temperamentti. Oppilaiden tutustuttua toisiinsa yhteistyö toimi mielestäni oikein hyvin.

Pari 3: oppilaat 2,5 v. ja 2.5v.

Oppilaat olivat syksyllä tuntien alkaessa vasta 2,5 vuotta. Halusin kuitenkin kokeilla opetusmuotoa myös näin pienten oppilaiden kanssa. Halusin käytännössä katsoa miten tällainen tuntirakenne, joka pitää sisällään yksilöopetusta toimisi näin pienten oppilaiden kanssa. Näiden nuorimpien oppilaiden tunnit suunnittelin erityisen huolella ja mietin paljon tuntirakennetta ja lasten motivoimista. 2,5- vuotiaalla oman tahdon vahvistuminen ja itsenäistymisen harjoittelun vaihe näkyy tunti-ilanteessa ja yritin opettajana ottaa myös tämän huomioon tunteja suunnitellessa. Oppilaat olivat olleet aiemmin muskarioppilaini, joten olin tuttu lapsille jo entuudestaan. Tutun opettajan kanssa oli turvallista aloittaa laulutunnit. Tämä edesauttoi vuorovaikutusta oppilaiden kanssa.

2.4 Aineiston keruu ja analysointi

Aineisto on kerätty pitämiltäni lauluvalmennustunneilta syys- ja kevätlukukauden 2018-2019 aikana. Olen dokumentoinut opetustani videoimalla osan opetustunneista. Ennen aineiston keräämistä hain Järvenpään kaupungilta luvan tutkimukselle sekä jokaiselta perheeltä kirjallisen kuvausluvan. Mietin aluksi, miten videokuvaukset vaikuttavat tunnin kulkuun? Häiritsisikö se opetustapahtumaa ja lasten keskittymistä. Eettiseltä kannalta videointiin liittyy myös aina anonymiteetin suojaan liittyvät kysymykset. Vaikka tutkimus ensisijaisesti koskee minun toimintaani opettajan opetustilanteissa, tunti-ilanteissa ovat kuitenkin osallisena myös alaikäiset lapset. Tästäkin syystä videotallenteiden huolellisesta käsittelystä ja niiden hävittämisestä tutkimuksen jälkeen on huolehdittava tarkasti. Päädyin kuitenkin videointiin koska koin sen parhaaksi välineeksi tallentaa toimintaani tunti-ilanteissa. Videoinnin toteutin tunneilla iPadin videokameratoiminnolla

laittamalla sen opetusluokan nurkkaan ja annoin sen kuvata koko oppitunnin. Ensimmäisillä tunteilla lasten huomio kiinnittyi välillä kameraan, ja lapset halusivat kovasti esiintyä kameran edessä. Tuntien edetessä kameran läsnäolosta tuli kuitenkin tutumpaa kuitenkin ja siihen ei enää kiinnitetty niin paljoa huomiota. Opetustuntien lisäksi tallensin videolle myös kaikkien laulajien yhteisen konsertin jouluna, kahden oppilaan tasosuorituskonsertin ja kaikkien laulajien yhteisen loppukonsertin keväällä. Olen myös kirjannut havaintojani ja ajatuksiani opetuspäiväkirjaan. Tunteista on olemassa myös tuntisuunnitelmat ja kommentit pidetyistä tunteista. Aineiston analysoinnin tein käymällä läpi videoidut tunnit ja tarkastelemalla opetustapahtumaa ikään kuin ulkopuolisena observoijana. Olen katsonut tunteja tarvittaessa useampaan kertaan etsiessäni eri kysymyksiin vastauksia. Olen myös verrannut havaintojani tuntisuunnitelmiin sekä aiempiin, heti tunnin jälkeen kirjoittamiini muistiinpanoihin.

Havainnointi videoita käyttäen sopii Vienolan (2005) mukaan yleensä hyvin tilanteisiin, jossa halutaan saada kokonaiskuva tilanteesta. Itse tilanteessa havainnoijan huomio kiinnittyi vain siihen mihin hän on kulloinkin keskittynyt, mutta videolta havainnoitsija voi saada laajemman kuvan asiasta. Havainnoitsija voi videolta huomioida sellaisiakin asioita, joita hän ei tilanteessa havainnut. Tilanteesta saa myös videon kautta enemmän informaatiota, kuin paikalla on havaittu. Tilanne voi näyttäytyä videolta katsottuna ihan uudelta. (Lindlöf 1995, Vienolan 2005, 75 mukaan.) Videoita katsottaessa havainnoitsija voi myös katsoa videoita monta kertaa ja eri katselukerroilla valita eri katselustrategioita riippuen siitä mihin kysymyksiin hän haluaa vastauksia (Vienola 2004, Vienolan 2005, 76 mukaan).

Kirjassa Tutki ja Havainnoi Vilka (2006) erottelee termit observointi ja havainnointi toisistaan. Vilka toteaa että, havainnointi terminä viittaa enemmän kokonaisvaltaiseen ilmiöiden, asioiden ja tapahtumien aistimiseen. Observointi terminä taas viittaa hänen mukaansa enemmän tarkempaan, ulkopuolisena tarkkailijana tehtyyn toimintaan. Vilka myös toteaa, että tutkimusaineiston perustuessa pääasiallisesti havainnointiin vaikuttavat siihen aina myös havainnoijan omat tuntemukset. (Vilka 2006, 6-7.)

3 Lasten laulunopetus

Lasten laulamista käsittelevää materiaalia ja opinnäytetöitä on viime vuosina ilmestynyt vähitellen enemmän. Suomen kielellä lasten laulamista käsittelevää kirjallisuutta on jo jonkin verran saatavilla. Laajemmin materiaalia löytyy muun kielisestä materiaalista esimerkiksi englanniksi. Kirjallisuutta löytyy myös kuoro-opetuksen näkökulmasta esimerkiksi Savimäen (2017) Lapsi- ja nuorisokuoron johtajan ABC-kirja, sekä Koistisen (2003) *Tunne kehosi - vapauta äänesi*, jossa on erikseen osio, joka käsittelee lasten laulamista. Etsiessäni lasten laulunopetuksen näkökulmaan keskittyvää kirjallisuutta huomasin, että suurin osa kirjallisuudesta ja tutkimuksista käsittelee kuitenkin lapsilaulajista puhuttaessa peruskouluikäisten eli 7-12 vuotiaiden lasten laulamista. Lähes kaikissa käsitellään vain hyvin lyhyesti alle kouluikäisten äänenkäyttöä tai sen opettamista. Olen siitä syystä hyödyntänyt työssäni myös varhaisiän musiikkikasvatuksen kirjallisuutta, josta löytyy tietoa nuorempien, alle kouluikäisten lasten laulamiseen liittyen. Esittelen seuraavaksi työssäni hyödyntämäni kirjallisuutta.

Eryteisesti pienten lasten laulamiseen keskittyy Päivi Kukkamäen laulusuzukimenetelmän kehittämishanke ja siihen liittyvä lisensiaattityö (2000) sekä tohtoritutkimuksen loppuraportti (2002). Kerron kappaleessa 3.4 laajemmin laulusuzukimenetelmästä ja sen erityispiirteistä.

Timo Pihkanen (2011) on tutkinut lasten laulunopettamisen erityispiirteitä ja laulutaidon kehittymiseen vaikuttavia tekijöitä omassa lisensiaattityössään. Hänen työhönsä kuuluu myös erillinen opas lasten laulamiseen. Oppaassa on tietoa lasten äänifysiologian erityispiirteistä sekä harjoituksia ja vinkkejä lasten laulunopettamisen tueksi.

Lasten laulamista ja sen opettamista on käsitelty myös muutamissa opinnäytetöissä. Susanna Tenkanen-Lindeman (2014) esittelee Tampereen Musiikkiakatemiassa lasten laulunopetuksen parissa tekemäänsä kehittämishanketta. Tenkanen-Lindeman tutki työssään syvähengityksen edellytyksiä, artikulaation merkitystä, äänen sointiin vaikuttavia asioita sekä sitä mitä lasten laulunopettajan on otettava huomioon lapsiryhmää opettaessa. Tässä työssä on hyviä ääni- ja hengitysharjoituksia lapsilaulajia ajatellen sekä hyviä neuvoja tulevalle lasten laulunopettajalle.

Liikkeen ja laulamisen yhdistämisestä löysin myös kaksi työtä. Terhi Orpana (2015) käsittelee omassa opinnäytetyössään liikkeen hyödyntämistä lasten ryhmämuotoisessa laulunopetuksen. Orpanan tutkimus keskittyi keinoihin kehittää laulutaitoja erityisesti 6-8 vuotiaiden poikien ryhmäopetuksessa. Työn tärkeä painopiste oli liikunnallisten ja kehon käyttöä aktivoivien harjoitusten yhdistäminen laulunopetukseen. Työhön liittyy myös erillinen opas ”Lasten ääNiksi - liikettä lauluun”, johon on koottu kaikki harjoitteet. Hieman samaan aiheeseen on perehtynyt myös Pirjo Nenonen (2018) jonka väitöskirja ”Musiikki syömmet aukaisee” käsittelee kokonaisvaltaista laulunopetusta musiikkiliikunnan avulla. Nenosen opetusmenetelmässä musiikkiliikunta toimii varsinaisena lauluopetuksen välineenä. Laulunopetus tällä menetelmällä käsittää koko ihmisen, kehon ja mielen ja se tukee näin ollen ihmisen kasvua ja oppimista kokonaisvaltaisesti. Nenosen mukaan liikunnan käyttö laulunopetuksen välineenä edistää vapaata äänentuottoa, on avuksi ääniharjoitusten ja laulujen oppimisessa sekä lisää laulajan kehotietoisuutta. Nenosen mukaan menetelmä on hyödynnettävissä kaikenikäisten laulunopiskelijoiden kanssa.

Englannin kielellä löytyy myös kattavasti materiaalia lasten laulunopettamisen tueksi. Jenneva Williams (2010) on tutkinut väitöskirjatyössään intensiivisen lauluharjoittelun vaikutuksia poikakuorolaisten äänenkäyttöön. Vuonna 2019 Williams julkaisi kirjan ”Teaching singing to children and young adults” joka käsittelee hyvin kattavasti lasten ja nuorten äänenkäyttöä ja sen opettamista. Kirjassa käsitellään lasten musiikillista kehitystä laulamisen näkökulmasta aivan vastasyntyneestä nuoreen aikuiseen asti. Kerron Williamsin työstä laajemmin kappaleessa 3.5.

Maria Runfolan ja Joanne Rutkowskin toimittamassa oppaassa *Tips- The Child Voice* (2010) on paljon hyviä käytännön vinkkejä ja ideoita lasten laulunopettamiseen. Myös Felicity Laurencen lasten laulamista käsittelevä kappale kirjassa *The Cambridge Companion to Singing* on mielenkiintoinen artikkeli lasten äänestä ja niistä asioista, joita lapsilaulajille voi opettaa.

Hyvin laaja katsaus lasten laulunopetukseen on yhdysvaltalaisen Kenneth H. Phillipsin kirja *Teaching Kids to Sing* (2014). Kirja käsittelee kattavasti lasten laulunopetusta. Kirjan loppupuoli on varattu kokonaan Phillipsin laulunopetusmallin oppaalle, jossa on paljon harjoituksia ja käytännön ohjeita lasten laulunopettamiseen.

Lasten laulamista on käsitelty myös yleisissä musiikin varhaisiän oppimista käsittelevissä teoksissa. Maisa Krokfors (1985) käsittelee alle kouluikäisten lasten laulamista ja

äänen kehitystä julkaisussa *Lapsi ja musiikki: Laulaminen*. Kari Ahonen (2004) taas tarkastelee lapsen musikaalista oppimista ja säveljärjestelmän kehittymistä laulamisen näkökulmasta kirjassa *Johdatus musiikin oppimiseen*. Alle kolmevuotiaiden lasten musiikillista kehitystä ja lapsen enkulturoitumisen prosessia laulamisen kautta on tarkastellut myös Maija Fredrikson (2009) artikkelissaan teoksessa *Musiikkikasvatus*.

Muita lähteitä ja mm. pedagogisia näkökulmia lasten opettamiseen olen löytänyt Laura Huhtinen-Hildénin (2012) väitöskirjasta sekä hänen artikkelistaan kirjassa *Musiikkikasvattaja - Kohti reflektiivistä käytäntöä* (2013). Olen hyödyntänyt lähteinä myös Hongisto-Åbergin ym. kirjaa *Musiikki varhaiskasvatuksessa* (2017) sekä Inkeri Ruokosen (2016) teosta *Esi- ja alkuopetuksen musiikin didaktiikka*.

Käsittelen seuraavissa kappaleissa edellä mainitun kirjallisuuden näkökulmia lasten laulunopetukseen teemoittain.

3.1 Lapsen laulamisen ja musiikillisen kehityksen vaiheet

Ahosen (2004) mukaan lasten laulamisen kehityksessä voidaan erottaa kolme erilaista vaihetta. 1. spontaanin laulun vaihe, 2. jäljittelyvaihe ja 3. tonaalisuuden omaksumisen vaihe. Ahosen mukaan tonaalisen järjestelmän omaksuminen on aikaa vievä prosessi, joka jatkuu läpi koko lapsuuden. Kehityopsykologisesta näkökulmasta omaksumisen aktiivisin ja tärkein vaihe tapahtuu kuitenkin lapsuudessa ja kouluiässä. (Ahonen 2004, 84-90)

Ahosen tavoin myös Fredrikson (2009) tarkastelee lapsen musiikillisen kehityksen prosessia laulamisen kautta. Hän jakaa kehityksen hieman samoin kuten Ahonen neljään eri vaiheeseen. 1. itsehavainnointi, jossa lapsi spontaanisti tuottaa vokalisaatioita ja kokee musiikin kehollisesti. 2. heräävän kommunikoinnin vaihe, jossa lapsi tavoittaa laulamisessaan jo selviä melodisia kuviota sekä käyttää alkeellisia musiikillisen kommunikoinnin muotoja. 3. vuorovaikutuksen koodien ja laulumallien merkityksellistymisen vaihe, jossa laulujen melodis-rytmiset ilmaisut muodostavat jo ison osan laulusta ja laulun yhteys ns. mallilauluun voidaan selkeästi tunnistaa. Lapsi käyttää jo selkeästi musiikillisen vuorovaikutuksen koodeja. 4. musiikillisen merkkijärjestelmän sisäistämisen vaihe, jossa lapsi tuottaa omaehtoisesti lauluja ja myös varioi niitä. (Fredrikson 2009, 133)

Krokmfors (1985) on jaotellut lapsen laulunkehityksen neljään eri ikävaiheeseen. Hänen mukaansa:

- 0-3v. iässä lapsi jokeltelee ja tutustuu omaan ääneensä.
- 3-4v. iässä ryhmässä laulaessa laulun tulee olla riittävän yksinkertainen ja siihen kannattaa liittää mukaan laulun sykkeen mukainen liikunta.
- 4-5v. pystyy laulamaan ryhmässä, mikäli laulu ei ole vielä monisäkeistöinen tai liian suuri ulottuvuudeltaan. Tässä iässä lapsi myös pystyy seuraamaan äänellään melodian suuntaa.
- 5-6v. vuotiaiden laulukyky on jo kehittynyt pidemmälle. Tässä iässä myös lapsen muisti on kehittynyt ja monisäkeistöisetkin laulut onnistuvat jo tässä iässä. Lapsi myös kykenee tunnistamaan tuttuja lauluja melodian perusteella.

(Krokmfors 1985, 28-36.)

Kukkamäki (2002) esittelee raportissaan seikkaperäisesti tekemiään huomioita laulusuzukiopetusryhmiensä lasten laulutaidollisesta kehitymisestä. Hän huomioi mm. seuraavia asioita:

- 1 kk:n ikäisinä vauvat hymyilivät, jopa keskeyttivät syömisen kuullessaan tutun laulun.
- 3 kk:n ikäisinä tapailivat äidin äänteitä, reagoivat erityisesti lauluun ”Tuiki, tuiki tähtönen”
- 5 kk:n ikäisinä yhdistivät laulun tiettyyn leikkiin tai liikkeeseen.
- 1,5 vuoden ikäisinä muistivat monisäkeistöisien laulujen sanat, osasivat laulaa ensimmäisen laulukirjan jopa noin oktaavin laajuiset laulut, joissa oli intervallihyppyjä.
- 2 vuoden ikäisinä uusien laulujen ja sanojen oppimiskyky oli nopeaa, lapset osasivat noin 50 laulua.

- 2,7 vuoden ikäisenä laulu rauhoitti uhmaikäistä lasta.
- 3,5 vuoden ikäisinä ensimmäiset konsertit
- 4 vuoden ikäisinä alkoivat pääsointiharjoitukset vokaaleilla, ellei lapsi osannut siirtyä kevyeen mekanismiin luonnostaan.
- 4,5-6 vuoden ikäisinä kiinnostus vierailta kielillä laulamiseen lisääntyi.

(Kukkamäki 2002, 15-16.)

3.2 Lasten laulutunnin opetussisällöt

Williamsin (2019) mukaan jo alle kouluikäiselle lapselle voi opettaa laulutunnilla hyvää lauluasentoa, kirkasta ja soinnikasta äänentuottoa, päärekisterin käyttöä, tekstin selkeyttä, itseilmaisua leikin ja näyttelemisen avulla sekä musiikillisia asioita. Kouluikäisestä lähtien lasten kehotietoisuus lisääntyy ja edellä mainittujen asioiden lisäksi voimme kiinnittää huomiota luonnolliseen syvähengitykseen ja ilmavirran kannatteluun fraasin loppuun asti. (Williams 2019, 30-31,53.)

Laurence (2000) korostaa Williamsin lailla hyvän lauluasennon opettamisen tärkeyttä mutta korostaa erityisesti sen rentoutta ja elastisuutta. Laurence mainitsee Williamsin tavoin myös huomion kiinnittämistä vapaaseen hengitykseen ja artikulaatioon. Laurence esittää näiden lisäksi myös sisäisen kuulemisen opettamisesta lapsilaulajalle. Mielikuva tai ajatus laulettavasta äänestä auttaa lasta sävelpuhtauden kehittämisessä. Laurence (2000, 223-224)

Kuten Williams ja Laurence myös Tenkanen-Lindeman (2014, 30) toteaa opetettaviksi asioiksi luonnollisen syvähengityksen, äänen soinnin ja artikulaation. Williamsin tavoin hän korostaa myös kehotietoisuuden opettamista sekä ilmaisun ja musiikillisten valmiuksien opettamista.

Pihkanen (2011, 45) viittaa lasten laulamista koskevaan lähdekirjallisuuteen ja toteaa edellisten tavoin, että opetettavina asioina mainitaan laulutekniikkaan liittyen: lauluasento, hengitys, resonoituminen ja artikulaatio.

Vaikka kaikki lähteeni ovat melko yhteneväisiä asioista mitä lapsille voi opettaa, huomaisin eroja siihen liittyen, puhutaanko lasten laulunopetuksen yhteydessä varsinaisesta laulutekniikan opettamisesta. Williamsin (2019) mukaan laulamisen taitoa voi kehittää harjoittelulla, ja laulutekniikan opiskelua voisi ajatella enemmänkin haitallisten äänenkäytön tapojen ennaltaehkäisyä. Williams käyttää esimerkkinä urheilua, jossa on yleistä, että jo pienet lapset harjoittelevat asioita omaa suoritusta kehittääkseen. Yhtä lailla tämä on tärkeää myös laulunopiskelussa. Oikeanlaisella tekniikalla voidaan välttää vammoja. Terveen laulutavan hallinta ehkäisee mahdollisia vaurioita ja auttaa parantamaan suoritusta. Williams korostaa, että äänenkäytön kehittämisessä opettajan on kuitenkin ymmärrettävä fyysiset lainalaisuudet. Hän korostaa, että lapsen ja aikuisen äänielimistö eroavat toisistaan merkittävästi. Tämä rajoittaa laulutekniikan opettamista lapsille. Pienen vauvan äänielimistö on kehittynyt pääasiallisesti vain itkemistä ja syömistä varten. Lapsen kasvaessa äänielimistö muuttuu vähitellen, mutta verrattuna aikuisen äänielimistöön ääntöväylä on lyhyempi, kurkunpää on korkeammalla ja keuhkojen koko on pienempi, kuin aikuisella. (Williams 2019, 8-11, 26-27.)

Tenkanen-Lindeman (2014) painottaa, että lapsille ei pitäisi opettaa varsinaista äänenmuodostusta vaan kerrotaan oikeasta hengitystavasta, hyvästä tekstin tekemisestä, siitä miten laulaminen olisi mahdollisimman helppoa ja missä lapsi voi tuntea äänen resonoinnin. Hänen mukaansa opetamme lasta tunnistamaan oman kehonsa lihaksia ja niiden toimintojen seurauksia. Hän korostaa, että lasten ääni-instrumentti on paljon herkempi kuin aikuisen laulajan ääni-instrumentti. Tämä luo hänen mukaansa lähtökohdan sille, että lapsen ääntä ei saa muokata mihinkään suuntaan. (Tenkanen-Lindeman 2014, 63.)

Tenkanen-Lindemanin tavoin myös Pihkanen (2011) korostaa lapsilaulajan instrumentin herkkyyttä ja monimuotoisuutta. Hän vertaa ääntä ihmisen sisällä olevaan näkymättömään soittimeen, joka vielä äänenmurroksen myötä muuttaa muotoaan: "Kiteytettynä voidaan todeta, että lapsille laulua opettava pedagogi on tekemisissä näkymättömän, muuttuvan ja henkilökohtaisen instrumentin kanssa" (Pihkanen 2011, 73). Kukkamäki (2002) korostaa, että aluksi lasta ennen kaikkea rohkaistaan laulamaan ja nauttimaan laulun tuottamisesta. Kukkamäki toteaa, että ei halua puhua tässä vaiheessa mistään laulutekniikasta. Hänen mukaansa laulupuhtaus paranee nimenomaan usein toistettujen laulutaidollisten harjoitusten avulla. (Kukkamäki 2002, 27.)

Lapsille laulua opettavalla tulee olla sekä pedagogisia taitoja, mutta myös ymmärrystä lasten äänifysiologiasta. Williamsin (2019) mukaan on hyvä, että lapsille laulua opettava

omaa mielikuvitusta ja intuitiota, mutta on tärkeää, että opettajalla on tietoa myös lapsen äänifysiologiasta sekä äänenkehityksestä. Opettajan tulee ymmärtää mitä oppilaan äänelimistöissä tapahtuu. Opettaja tarvitsee näitä kaikkia: tietoa, mielikuvitusta ja intuitiota, jotka kaikki yhdessä mahdollistavat luovuuden. (Williams 2019, XXXI.)

Myös Pihkasen mukaan lapsille laulua opettavan on hyvä tietää ja osata erilaisia musiikillisia ja lasten äänenkäyttöön ja kehitykseen liittyviä asioita. Hänen mielestään kuitenkin ensisijaisen tärkeää ovat tiedot ja taidot erityisesti kasvatuksen alueella. ”Menestyksekkäästi lapsia laulamaan opettavat pedagogit ovat ennen kaikkea humaaneja, empaattisia, oppilaitaan kunnioittavia ja heidät yksilöllisesti huomioiva kasvattaja laajemminkin, kuin pelkästään musiikin alueella” (Pihkanen 2011, 2).

3.2.1 Lapsen äänen rekisterit

Lapsen äänessä tunnistetaan kirjallisuudessa yleisesti kolme rekisteriä. Rutkowski & Runfola (2010) jakavat lapsen äänen matalaan-, keski- ja korkeaan rekisteriin. Heidän mukaansa opettajan tulee auttaa lasta käyttämään näitä kaikkia rekistereitä. Keski- ja korkea rekisteri ovat yleensä ne, jotka vaativat eniten harjoitusta ja rohkaisua koska lapsi ei useinkaan ole tottunut niiden käyttämiseen. He varoittavat myös puhe- eli matalalla rekisterillä laulattamisesta liian korkealta, joka voi heidän mukaansa olla äänenkäytölle vahingollista. (Rutkowski & Runfola 2010, 1). Myös Phillips (2014) jakaa lapsen rekisterit ala-, keski-, ja ylärekisteriin, mutta pitää keskirekisteriä ala- ja ylärekisterin yhdistelmänä. Phillips toteaa, että rekistereiden käytön ohjaaminen ja harjoittaminen edistää lapsen tervettä äänenkäyttöä. Pelkällä pää-äänellä laulattamista tulee hänen mukaansa välttää. Kaikkien rekistereiden kehittäminen harjoittaa ääntä kokonaisvaltaisesti. Opettajan tulisi Phillipsin mukaansa rohkaista oppilaita ensisijaisesti vaivattomaan ääneentuottoon eikä niinkään äänen voimakkuuden etsimiseen. (Phillips 2014, 90-91,94.)

Laurence (2000) esittää poikkeavan käsityksen rekisterien suositeltavuudesta. Hänen mukaansa opettajan tulisi korostaa pää-äänen käyttöä lähtökohtana opetuksessa (222-223), koska pää-ääntä käyttämällä lapsi pystyy helpommin hallitsemaan omaa ääntään ja sävelpuhtaus paranee.

Kukkamäki (2002) mainitsee kaksi rekisteriä, raskaan ja kevyen mekanismin. Hänen mukaansa laulusuzukimenetelmässä pyritään soivaan, kirkkaaseen ja ytimekkääseen ääneen, ja lasten oppiessa siirtymään raskaasta mekanismista (rintarekisteristä) kevyeen mekanismiin (pääsointiin) heidän laulupuhtautensa paranee ja äänialansa laajenee. (Kukkamäki, 2002, 24, 36.)

3.2.2 Lauluäänimallit

Lauluäänimallin tärkeydestä ja opettajan antamasta hyvästä lauluääniesimerkistä olivat kaikki lähteeni hyvin samaa mieltä. Pihkasen (2011) mukaan varhaislapsuudessa kodin antama esimerkki lauluäänestä on hyvin tärkeä lapsen äänelliselle kehitykselle. Myöhemmässä laulamisen oppimisen kehitysvaiheessa hyvän lauluäänimallin kuulemisen lisäksi tärkeään asemaan nousee osaava, lapsen henkilökohtaiset ominaisuudet huomiioon ottava laulunopetus (Pihkanen 2011, 23). Hän suosittelee että, lapselle laulua opettavan tulee tarjota lapselle kuultavaksi hänen äänenkehitykselleen suotuisia äänimalleja. Opettaja toimii omalla äänenkäytöllään esimerkkinä, ja hänen on hyvä tiedostaa aikuisen ihmisen äänen erilaisuus verrattuna lapsen ääneen ja selventää sitä myös lapsille. Pihkanen huomauttaa myös, että lapsilla on keskenään samankaltainen ääni-instrumentti, joten lapsen toiselle lapselle antama äänimalli voi olla joskus hyödyllisempi kuin aikuisen. Kun ikätoveri antaa ääniesimerkin, lapsi voi helpommin identifioida itsensä kykeneväiseksi tuottamaan vastaavanlaisen lauluäänien. (Pihkanen 2011, 72).

Pihkasen lailla myös Tenkanen-Lindeman (2014) kertoo hyödyntävänsä toisen lapsen antamaa ääniesimerkkiä laulattamalla lapsia erikseen myös ryhmätilanteessa. Hänen mukaansa lapset tottuvat näin esiintymään toisilleen ja kuulevat myös toistensa laulua. Hän kuitenkin varoittaa tekemästä kenestäkään ”mallilaulajaa” toisille lapsille. Tenkanen-Lindemanin mukaan aikuinen nainen tai mies voi laulaa lapselle malliksi, kun ei käytä klassista äänenmuodostusta siten, että sointi on kokonaisvaltaisesti myös vartalossa. Hänen mukaansa lapsille olisi hyvä laulaa soinnikkaasti pää-äänellä ja avoimella nielulla. (Tenkanen-Lindeman 2014, 28.)

Kukkamäki (2002) toteaa opettajan äänenkäytöstä, että hän on huomannut opettajien käyttävän ääntään julkisissa konserttitilanteissa monipuolisemmin, kuin opetustilanteessa. Hän sanoo, että opettajan äänen tulisi olla sekä konsertti, että opetustilanteessa ytimekäs, mutta äänen voimakkuuteen tulee kiinnittää huomiota esim. vauvoille laulettaessa. (Kukkamäki 2002, 54.)

Rutkowski & Runfola (2010, 5) korostavat myös opettajan antamaa äänimallia ja sen merkitystä. Opettajan kevyt ja vapaa ääni toimii esimerkkinä lapselle. Hänen tulisi käyttää ääntään pehmeästi ja ilman liiallista vibratoa. Opettajan antama malli toimii myös esimerkkinä oikeasta lauluasennosta ja hengitystavasta.

3.2.3 Tuntitilanne ja pedagoginen improvisointi

Lasten kanssa työskennellessä opettajalta vaaditaan taitoa soveltaa tekemäänsä tuntisuunnitelmaa. Mitä nuoremasta lapsesta on kyse, asiat harvoin menevät täysin niin, kuin opettaja on etukäteen suunnitellut. Usein myös lapsilta itseltään tulee impulsseja ja ideoita joihin opettajan tulisi kyetä tarttumaan ja kyetä mukauttamaan etukäteen tekemäänsä suunnitelmaa näihin. Laura Huhtinen-Hildenin (2017) mukaan suunnitelmallisuus ja luovassa opetustilanteessa tapahtuva pedagoginen soveltaminen ovat oppijakeskeisen opettamisen kulmakiviä. Hänen mukaansa suunnitelmat ovat tärkeä osa oppijakeskeistä ja elämyksellistä musiikkitoimintaa, mutta vähintään yhtä tärkeää on osata hyödyntää tehtyä suunnitelmaa pedagogisessa hetkessä. Donmoyer (1983) kutsuu tätä pedagogiseksi improvisoinniksi, kyvyksi ottaa oppilailta impulsseja opetustilanteen osaksi (Huhtinen-Hilden, 2017, 389). Opetustilanteessa tarvitaan Huhtinen-Hildenin mukaan sekä järjestelmällisyyttä ja selkeää rakennetta, mutta myös luovuutta, improvisointia ja hetkessä nouseviin ideoihin tarttumista. Opettajan on hänen mukaansa oltava välillä selkeästi toimintaa ohjaava ja toisella hetkellä oppijoiden impulsseihin tarttuva ja luovia prosesseja kannatteleva mahdollistaja. (Huhtinen Hilden, 2017, 389.)

Tenkanen-Lindemanin (2014) mielestä tunnilla tärkeintä on opettajan omat selkeät ajatukset siitä, mitä tunnilla on aikomus tehdä. Hänen mukaansa asiat menevät kuitenkin käytännössä erittäin harvoin juuri niin. Tenkanen-Lindeman korostaa, että tuntisuunnitelmaan on keskeytyksen jälkeen helpompi palata takaisin, kun opetettavat asiat ovat selkeässä järjestyksessä omassa mielessäsi. (Tenkanen-Lindeman, 2014, 65.)

Tenkanen-Lindeman myös toteaa, että välillä lasten innostaminen voi kuitenkin käydä rankemmastakin työstä. Hän muistuttaa, että lapsi voi olla hyvin väsynyt monestakin erisyydestä. Hän antaa vinkiksi, että tällaisella opetuskerralla voi yrittää keksiä mukavaa tekemistä. Lapset saavat esimerkiksi toivoa mitä lauletaan. Tunnin tavoite on saavutettu, jos lapsi lähtee tunnilta kotiin hyvillä mielin. (Tenkanen-Lindeman, 2014, 65.)

Tenkanen-Lindeman antaa neuvoksi myös, että laaja ohjelmistotuntemus auttaa opettajaa. Hänen mukaansa välillä esimerkiksi lauluvalinnat saattavat aiheuttaa keskustelua. Hän kertoo perustelevansa oppilaille jonkun ”huonomman” laulun valintaa ja tärkeyttä jollain opiskeltavalla asialla. (Tenkanen-Lindeman, 2014, 64.)

Pihkasen (2011) tutkimuksen mukaan tärkeää on opetuksen sisällössä antaa suurin tila tekemiselle eli laulamiseksi liiallisen sanallisen selittämisen sijaan. Pihkanen sanoo, että lapselle laulua opettavan tulee rohkaista lasta laulamaan ja tarjota lapselle mahdollisuus kokea kehossaan oma äänensä. (Pihkanen 2011, 63.)

Williams (2019) on koonnut yhteen asioita, joita hänen mukaansa hyvä laulutunti pitää sisällään. Hänen mukaansa hyvällä tunnilla on perusrakenne, jonka mukaan se etenee. Perusrakenteeseen kuuluu lämmittely, ääniharjoitukset ja lauluohjelmisto. Laulutunti sisältää muiden harjoitusten yhteydessä myös nuotinlukuharjoitusta, musiikinteorian harjoitusta ja musiikillisen kuulon harjoitusta. Williamsin korostaa, että keho, mieli ja ääni toimivat yhdessä. Laulutekniikka on siis yhteydessä tulkintaan, mielikuvitukseen ja kommunikaatioon. Williamsin mukaan tunnilla tulee olla yksi tai enintään kaksi uutta työstettävää asiaa. Opettajan vastuulla on esittää nämä oppilaalle selkeästi, jotta hän ymmärtää miten työstää näitä eteenpäin. Hyvän laulutunnin tavoite on myös että, oppilas lähtee tunnilta positiivisella mielellä sekä selkeämmän ja kirkkaamman puheäänensä kanssa, kuin laulutunnille tullessaan. (Williams 2019, 134.)

3.2.4 Lapsen oppimisprosessi

Williams kuvaa pienen lapsen oppimisprosessia kävelemisen ja juoksemisen taidon oppimisen kautta. Lapsi joutuu käymään monta vaihetta läpi ja harjoittelemaan paljon, ennen kuin hän pystyy juoksemaan. Williams jaottelee oppimisprosessin seitsemään vaiheeseen, jotka pohjautuvat psykomotoristen taitojen oppimisprosessiin. Vapaasti suomennettuna nämä Williamsin esittelemät seitsemän vaihetta uuden laulun oppimisessa ovat: 1. Halu oppia, 2. Valmistelu ja valmius oppimiselle, 3. Johdatus oppimiseen, 4. Opittavan asian tarkentaminen, 5. Opittavan asian vahvistaminen automaatioksi, 6. Kokonaisen kappaleen hallinta jouhevasti ja tekstin sekä tulkinnan syventäminen sekä 7. Yksilöllinen tulkinta kappaleesta ja sen esittäminen. (Williams 2019, 35-37, suom. Outi Pekkarinen)

Kukkamäen (2002) mukaan laulusuzukimenetelmässä oppimisprosessi alkaa kuuntelemisen ja positiivisten kokemusten kautta. Suzukimenetelmän mukaisesti oppimisprosessi tapahtuu askel askeleelta. Uusi opittava asia rakentuu jo aiemmin opitun pohjalle. Laulamisen oppimisprosessi eroaa soittimen opiskelusta siinä, että soitin ei ole näkyvillä. Lauluääni on sisäänrakennettu soitin ja sitä rakennetaan vähitellen laulutaidollisten harjoitusten kautta. (Kukkamäki, 2002, 26, 27.)

On myös huomioitava, että pienen lapsen oppimisprosessi ei aina näy ulospäin. Huhtinen-Hilden toteaa, että musiikillista oppimista tapahtuu lapsilla myös sellaisessa muodossa mitä ei välttämättä ole helppo mitata tai havaita. Hän muistuttaa, että koska oppimista on totuttu tarkastelemaan yleensä näkyvien oppimistulosten varassa, on vaarana, että nämä vähemmän näkyvät tai mitattavat oppimisprosessit jäävät vähemmälle huomiolle. Hänen mukaansa nämä prosessit voivat kuitenkin olla hyvin tärkeitä oppijan musiikkisuhteen muotoutumisen ja musiikin opiskelun kannalta. Pieneen oppijaan suhtautuminen uteliaana toimijana ja mm. musiikin herättämiin tunteisiin ja musiikin luomiseen suhtautuminen myös oppimisena vaikuttaa opetusotteeseen ja opetuksessa käytettäviin menetelmiin. (Huhtinen-Hilden, 2013, 136.)

3.2.5 Laulaminen ryhmässä

Pihkasen (2011) mukaan ryhmässä laulettaessa sosiaalisella vuorovaikutuksella on merkittävä rooli lasten laulutaidon kehityksessä. Ryhmässä tärkeää on kannustava ilmapääpiiri sekä ikätovereiden antama lauluääniesimerkki vertaisoppimisen muodossa. Myös Kukkamäki (2002) korostaa ryhmän tärkeyttä. Laulusuzukiopetus on pääasiallisesti yksinlauluopetusta, mutta menetelmään kuuluvat myös säännölliset ryhmätunnit. Kukkamäki korostaa ryhmän merkitystä motivoijana erityisesti murrosiässä. Hän korostaa myös edistyneempien laulajien merkitystä esikuvana ja motivoijana opintojen alkuvaiheessa oleville laulajille. Alkuvaiheessa olevat laulajat saavat pidemmällä olevista laulajista esikuvia ja nuoren itsetunto taas saa vahvistusta pienempien laulajien ihailusta. (Kukkamäki 2002, 29)

Pihkanen (2011) korostaa, että lapselle laulua opettavan tulee kuitenkin huomioida jokaisen laulajan yksilölliset psykososiaaliset ja fyysiset ominaisuudet suuressakin ryhmässä. Myös laulujen äänialojen valinta tulee hänen mukaansa tehdä yksilöllisesti myös ryhmässä. (Pihkanen 2011, 64)

Tenkanen-Lindemanin tutkimuksessa hän opetti lapsia kolmen oppilaan ryhmässä. Hänen kokemuksiansa mukaan ryhmäkoko tulisi pitää mahdollisuuksien mukaan pienenä, ja tämä kolmen oppilaan ryhmä osoittautui hänellä toimivaksi. Tenkanen-Lindeman pohdii myös sitä, kuinka opettaja voi ohjata parhaiten lasta yksilöllisesti myös ryhmätilanteessa. Tenkanen-Lindeman toteaa, että hän työtapaa, jossa harjoitti asioita ensin useamman kerran koko ryhmän kesken ja vasta tämän jälkeen tarvittaessa hienovaraisesti ohjaten yksilöä. Hän toteaa myös, että tutkimus osoitti myös henkilökohtaisten yksilöalutuntien tärkeyden ryhmäopetuksen ohella. (Tenkanen-Lindeman 2014, 59-60)

3.2.6 Oppimisympäristö ja palautteen antaminen

Lasten laulunopetuksessa oppimisympäristöllä on tärkeä merkitys. Pihkasen (2011) haastateltavien vastauksissa korostui turvallisen oppimisympäristön merkitys laulunopimiseksi. Laulunopetustilanteessa tulisi olla Pihkasen mukaan rohkaiseva ja innostava ilmapiiri. Hyvässä oppimisympäristössä jokainen oppilas huomioidaan yksilöllisesti. On myös tärkeää, että jokainen oppilas saa kokea olevansa arvostettu. Opettajalla on Pihkasen mukaan suuri vastuu kannustavan, motivoivan ja turvallisuuden tunteen tarjoavan oppimisympäristön luomisessa. Pihkanen korostaa, että opettajan on tärkeää huomioida äänenkehityksellisten asioiden ohella myös oppilaiden persoona. Laulaminen on osa ihmisen persoonaa ja on hyvin yksilöllistä, miten kukin oppilas kokee esimerkiksi hänen äänestään annetun rakentavankin palautteen. (Pihkanen 2011, 51-52.)

Pihkasen lailla samaa mieltä oppimisympäristön merkityksestä on Phillips. Hän korostaa, että opettajan tulee luoda turvallinen oppimisympäristö laulamiseen (Phillips 2003, Phillipsin 2014, 19 mukaan.). Lauaessaan lapsi jakaa jotain itsestään ja tämä voi aiheuttaa jännitystä tai pelkoa. Phillipsin mukaan laulaminen ei ole lahja vaan taito, jota voidaan kehittää ja jonka kuka tahansa voi oppia. (Phillips 2014, 19.)

Tenkanen-Lindeman (2014) korostaa positiivisen ohjauksen tärkeyttä kaikessa laulunopetuksessa. Oppilas on hänen mukaansa hyvin herkkä oman äänensä suhteen, ja palaute tulisi aina antaa positiivisuuden kautta. Hänen mukaansa palaute on myös vastavuoroista. Myös opettaja saa lapsia opettaessaan palautetta tunnin kulusta ja ohjelmisto valinnoistaan. Tämä on hänen mukaansa hyvä asia, sillä vain suorasta palautteesta on mahdollista saada tietoa. (Tenkanen-Lindeman 2014, 64.)

Tenkanen-Lindemanin lailla myös Williams (2019) korostaa positiivisen palautteen ja ohjauksen merkitystä. Williamsin mielestä on tärkeää, että oppilas kokee tunteilanteen turvallisenä. Hänen mukaansa on tärkeää, että oppilaalla on myös lupa epäonnistua tunnilla eikä hän pelkää tehdä virheitä. Hän sanoo, että oppimisen kannalta on virheelliseen toimintoon keskittyvän negatiivisen palautteen sijaan paljon tehokkaampaa antaa oppilaalle positiivinen asia, johon keskittyä. Esimerkiksi oppilaan nostaessa sisäänhengityksessä hartioita on virhetoiminnon kieltämisen sijaan paljon tehokkaampaa pyytää oppilasta keskittymään tunteeseen, että hartiat pysyvät pehmeästi ja painavina alhaalla. Hänen mukaansa positiivisella lähestymistavalla on paljon voimakkaampi vaikutus ja sitä on myös oppilaan helpompi toteuttaa. (Williams 2019, XXXIII,142)

3.2.7 Mielikuvien käyttö

Koska lauluinstrumentti on kehon sisällä näkymättömissä, laulun opetuksen apuna hyödynnetään usein mielikuvia. Myös lapsia opettaessa opettaja voi käyttää mielikuvia opetuksen tukena. Tenkanen-Lindeman (2014) sanoo käyttävänsä paljon mielikuvia opetuksessaan, jotka syntyvät usein sillä hetkellä tehdyistä asioista tai oppilaalta tulleista ideoista. Tenkanen-Lindeman myös kertoo kysyvänsä lapsioppilailta itseltään, mitä heille tulee asiasta mieleen. Näin opettaja voi tarkistaa onko heillä yhteinen ajatus asiasta. Tenkanen-Lindeman korostaa, että on hyvä, mikäli opettaja pystyy asettumaan lapsen maailmaan ja löytämään sieltä sopivat mielikuvat. (Tenkanen-Lindeman 2014, 62-63.)

Mielikuvia voi käyttää ääniharjoitusten apuna kuten Orpana (2015) kuvaa työssään. Hän kertoo esimerkkejä ääniharjoituksista, joissa mielikuvat auttavat ja motivoivat lasta äänentuotossa. Orpanan harjoituksissa matkitaan mm. laskeutuvan suihkukoneen ääniä, hissiä, jolla siirrytään terminaaliin ja siellä tervehditään vastaanottajia. Orpana kertoo, että useat harjoitteet ovat saaneet alkunsa vuorovaikutustilanteista lasten kanssa esimerkiksi kuten esimerkiksi oppilaiden antamista ideoista, sanoista tai reaktioista. (Orpana 2015, 16-18, 23.)

Williams (2019) korostaa, että mielikuvien käyttö opetuksessa on erinomainen tapa, mutta on myös tärkeä tiedostaa niiden olevan vain mielikuvia. Opettajan on osattava erottaa fakta ja fiktio ja myös tiedettävä konkreettisesti mitä oppilaan äänielimistössä tapahtuu. (Williams 2019, XXXI.) Williams myös kehottaa opettajaa miettimään käyttämänsä sanastoa. Hän kehottaa kiinnittämään huomion helposti opetuksessa toistettuihin mielikuviin kuten esimerkiksi "vapaa", "tuettu", "kannateltu" ja "virtaava"- ääni. Hän

kehottaa opettajaa miettimään mitä ne konkreettisesti tarkoittavat. Luennollaan Williams varoittaa käyttämästä liikaa mielikuvia tai sanoja, joita opettaja ei pysty konkreettisesti selittämään.

3.2.8 Harjoittelun merkitys

Pihkasen mukaan tärkeää on painottaa lapsilaulajille, että laulutaidon kehitys vaatii työtä eli harjoittelemista ja opettajan ohjauksella laulamisen lisäksi on hyvä laulaa myös kotona. Pihkanen suosittelee kotona laulamisen apuvälineeksi äänitteen mukana laulamista. (Pihkanen, 2001, 23.)

Myös laulusuzukimentelmässä äänitteiden hyödyntäminen on keskeistä. Oppiminen perustuu suzukimenetelmässä kuuntelemiseen, matkimiseen ja toistamiseen. Lauluista erikseen tehtyjä nauhoitteita käytetään Kukkamäen (2002) mukaan laulujen oppimiseen ja harjoittelun apuna. Myös laulujen vaikeita kohtia tai sanoja nauhoitetaan tunneilla kotiharjoittelua varten. Näin lapsi voi harjoitella näitä uudestaan kotona yhdessä vanhemman kanssa. (Kukkamäki, 21, 27.)

Suzukimenetelmä korostaa erityisesti harjoittelun ja kertaamisen merkitystä oppimiselle. Suzukin (2013) mukaan olennaista on, että harjoittelutaito on kyky, jota on kehitettävä ja jonka eteen on tehtävä työtä. Se vaatii itsekuria ja tahdonvoimaa. Hänen mukaansa lahjakkuus ei ole synnynnäistä vaan taitoa, jota voi kehittää harjoittelemalla. Hänen mukaansa kaikki olemassa olevat taidot, ovat harjoittelun tulosta. (Suzuki, 2013 65, 66.)

3.2.9 Liikkeen hyödyntäminen laulunopetuksessa

Pieni lapsi liikkuu hyvin paljon eikä jaksakaan olla pitkiä aikoja paikoillaan. Tästä syystä myös lasten laulunopetuksessa on liikkeen ja laulun yhdistäminen hyvin luontevaa. Löysin monista käyttämistäni lähteistä ajatuksia liikkeen hyödyntämisestä laulunopetuksessa. Terhi Orpana (2015) on omassa opinnäytetyössään kehittänyt erityisesti kehon käyttöä aktivoivia harjoituksia, joita hän on hyödyntänyt ja joiden vaikutusta tutkinut oman lauluryhmänsä opetuksessa. Orpanan tutkimuksen erityispiirre oli, että kaikki ryhmän oppilaat olivat poikia. Orpanan mukaan haasteena oli erityisesti löytää tapa, joka innostaa lapsia. Orpana on vastannut tähän liikunnallisia ja kehon käyttöä aktivoivia elementtejä lisäämällä. Liike on hänellä opetuksessa apuvälineenä myös soivemman ja laajemman ää-

nen etsinnässä. Orpanan mukaan liike auttaa saamaan laulamissa tarvittavaa lihaskuntoa käyttöön ja vapauttaa kehoa ylimääräisistä jännitteistä. (Orpana, 2015 s.2-3) Orpanan kertoo työssään myös poikaoppilaista koostuvan ryhmän erityispiirteistä. Hänen kokemustensa mukaan esimerkiksi kilpailu on osa poikien maailmaa. Hänen mukaansa kilpailua syntyy ryhmässä itsestään, vaikka sitä ei erikseen järjestäisi. Orpana ehdottaa, että opettaja voi hyödyntää tätä ja suunnata sitä erityisesti toiminnan sisältöön ja oppilaan oman itsensä voittamiseen.

Tenkanen-Lindeman (2014) havaitsi omassa tutkimuksessaan liikkeen vapauttavasta vaikutuksesta kehoon ja hengitykseen. Liike pitää hänen mukaansa kehon lihakset rentona ja vapauttaa myös mahdollisia lihaksiin muodostuneita lukkoja. Liike myös aktivoi lapsioppilaita ja liikkeen myötä myös ryhti pysyy parempana. Hänen havaintojensa mukaan liike on artikulaation ohella tärkeässä osassa myös soinnin muodostumiselle. (Tenkanen-Lindeman 2014, 58.)

Pirjo Nenosen (2018) mukaan laulamisen yhdistyessä liikkeeseen opiskelija vapautuu ajattelemasta liaksi äänentuottoa. Hänen tutkimuksessaan, joka perustuu holistiseen ihmiskäsitykseen, on keskeistä kehollisuus ja kehollinen oppiminen, jonka avulla laulamista opiskellaan. Hän korostaa musiikin kokonaisvaltaista kokemista oman kehon kautta. Nenosen mukaan liike virittää laulua ja laulu virittää liikettä. Opettaminen tällä menetelmällä on myös kokonaisvaltaista kasvattamista ja ihmisen persoonallisuuden kasvun tukemista laulamisen ja musiikin kautta. (Nenonen 2018, 16). Nenosen tutkimuksen tulosten mukaan laulunopetus musiikkiliikunnan avulla -työtapa edisti erityisesti oppilaiden persoonallis-sosiaalisia sekä psykomotorisia tavoitteita. Persoonallis-sosiaaliset tavoitteet olivat esimerkiksi ilon ja onnistumisen kokemukset, rohkaistumisen kokemukset ja oppilaan itsetunnon kasvaminen. Psykomotorisia tavoitteita olivat mm. terveen äänenkäytön kehittäminen ja kehotuntemuksen kehittyminen. Näiden lisäksi saavutettiin myös jonkin verran musiikillisia tavoitteita sekä esteettisiä ja kognitiivisia tavoitteita. (Nenonen 2018, 91, 167.)

Nenonen esittelee työssään myös kehittämiään harjoitteita. Huomasin harjoitteissa yhtäläisyyksiä laulusukimenetelmän työtapoihin. Esimerkiksi ääniliukumäki- harjoitus, jossa lauletaan glissandolla samalla liikkuen ylös ja alas, sekä polvien joustoliike- harjoitus nousevien sävelkulkujen aikana ovat hyvin samankaltaisia laulusukimenetelmässä käytettävien harjoitteiden kanssa. Nenonen hyödyntää harjoituksissaan myös välineitä

esim. palloja staccatoharjoituksessa ja jumppakuminauhaa legatoharjoituksessa. Nenosen mukaan liike visualisoi sävelkulun, konkretisoi äänen suunnan sekä aktivoi lihastointia. Nenosen menetelmässä painottuu kehollisuus, kehollinen oppiminen, kaikkien aistien käyttö sekä oppimisen ilo. Nenonen sanoo menetelmän myös kehittyvän ja taipuvan jokaisen opiskelijan myötä. Yksilöllisyys ja jokaisen opiskelijan henkilökohtaisen kasvun tukeminen ovat menetelmän tärkeitä periaatteita. (Nenonen 118-119, 178-179.)

3.3 Miten pienten lasten laulunopetus eroaa musiikkileikkikouluopetuksesta?

Perinteisessä musiikkileikkikouluopetuksessa opetus tapahtuu aina ryhmässä. Lauluvalmennustunti on yksilöopetusta. Tunnilla ollaan yksin tai lauluparin kanssa. Laulaminen isommassa ryhmässä kuuluu myös välillä opetukseen, mutta pääpaino on yksilöllisessä ohjauksessa.

Laulutunnilla keskiössä on lauluääni instrumenttina. Laulutunnilla tavoitteena on äänenkäytön ja äänentuoton kehittäminen ja lapsen kiinnostuksen herättäminen laulamista kohtaan. Laulamisen ohella tunneilla voidaan myös liikkua, kuunnella ja välillä myös soittaa. Työtavat ovat osin samankaltaisia kuin muskaritoiminnassa, mutta painotus on kuitenkin laulamissa. Laulutunnilla keskiössä on aina lauluääni ja sen kehittämisen kautta tapahtuva lapsen musiikillinen kasvu. Musiikkileikkikoulutoiminnassa tavoite on enemmän lapsen kokonaisvaltaisessa musiikillisessa kehittämisessä ja kiinnostuksen herättämisessä yleisesti musiikkia kohtaan.

Tuntirakenne on erilainen, kuin musiikkileikkikoulutunnilla. Lasten laulutunnin rakenne alkulämmittely- ääniharjoituksineen muistuttaa osittain jo ihan tavallista aikuisten laulutuntia. Tämäkin valmentaa lasta omalta osaltaan jo lauluopintoihin. Äänenkäyttöharjoitukset tapahtuvat leikin keinoin ja lapsi oppii huomaamattaan laulamisen perusasioita.

Kuten musiikkileikkikoulussa opettaja on varhaisiän musiikkikasvatuksen ammattilainen, lasten laulunopettaja on äänenkäytön ammattilainen ja hänellä tulisi olla laulunopettajan koulutus. Opettajalla on myös oltava tietoa äänifysiologiasta ja lapsen äänen erityispiirteistä. Lapselle annettava hyvä äänimalli on tärkeää ja näin ollen myös opettajan oma äänenhallinnan osaaminen on tärkeää.

Laulunopetus eroaa musiikkileikkikoulusta myös ohjelmiston osalta. Laulutunnin ohjelmisto etenee pedagogisesti vaiheittain tasolta toiselle ja ohjelmisto on valittu tukemaan nimenomaan lapsen äänenkäytön kehittymistä.

Vaikka toiminnassa on eroja, on kuitenkin hyvä nähdä myös yhtäläisyyksiä. Kyse on joka tapauksessa varhaisiän musiikkikasvatuksesta, oli kyse sitten musiikkileikkikoulusta tai alle kouluikäisten soiton- tai lauluopetuksesta. Oppiminen tapahtuu molemmissa leikin ja elämyksen keinoin ja lapsilähtöisyys on molemmissa vahvana teemana.

Alle kouluikäisten musiikkikasvatus voidaan nähdä laajempänä kokonaisuutena, kuten Huhtinen-Hildén (2013) toteaa. Hän näkee, että musiikkikasvatus voi sisältää erilaisia musiikinopetuksen muotoja, kuten musiikkileikkikouluopetusta, sekä soiton- tai lauluopetusta. Huhtinen-Hildén ehdottaakin, että nykyisin varhaisiän musiikinopetuksesta voisi olla kuvaavampaa käyttää termiä alku- ja ryhmäopetus, joissa voi olla monenlaisia alkupolkuja. (Huhtinen-Hildén 2013, 133)

3.4 Laulusuzukimenetelmä

Päivi Kukkamäen (2002) tohtoritutkinnon kehittämisprojektinaan luoma laulusuzukimenetelmä on opetusmenetelmä, joka perustuu japanilaisen viulupedagogi Shinichi Suzukin (2013) kehittämään Suzuki-menetelmään. Suzukimenetelmä sai alkunsa Shinichi Suzukin ajatuksesta, että lapsi voi oppia musiikkia samalla tavoin kuin äidinkieltään. Kuuntelemisen, matkimisen ja toiston avulla. Suzukin mukaan lahjakkuus ei ole myötäsyttyistä, vaan se kehittyy ympäristön vaikutuksesta. Hänen mukaansa lapsen kokonaiskehityksen tukemisella ja kasvatuksella heti syntymästä lähtien voidaan kaikkien lasten oppimiskykyä ja herkkyyttä kehittää hyvin pitkälle. Suzukimenetelmään kuuluu myös laajempi filosofinen ajatus musiikin myötä kasvattamisesta. Tavoitteena on kasvattaa lapsesta musiikin avulla tasapainoinen ja harmoninen ihminen niin, että musiikki olisi osa hänen persoonaansa. (Suzuki 2013, 10-12; Suomen Suzuki-yhdistys Ry 2020.)

Kukkamäen (2002) mukaan on keskeistä, että laulusuzukimenetelmällä voidaan aloittaa laulunopiskelu jo odotusiässä. Odottavan äidin laulaessa syntymätön lapsi kokee musiikin ja laulamisen äidin välityksellä. Kukkamäki viittaa tutkimuksiin, joiden mukaan jo neljän kuukauden ikäinen sikiö kykenee kuulemaan kohdun ulkopuolisia ääniä. Kukkamäen mukaan usein toistettu tietty laulu tulee tutuksi lapselle, luo turvallisuutta ja rauhoittaa

lasta. Pienen lapsen kanssa menetelmän ja laulamisen tarkoitus on toimia lapsen ja aikuisen vuorovaikutuksen tukena. Lapsi käy laulutunnilla yhdessä vanhemman kanssa ja laulaminen toimii lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen välineenä. Vanhemman rooli on alkuvaiheessa aktiivinen. Hän laulaa lapselle ja tekee ääniharjoitukset yhdessä lapsen kanssa. Pienen lapsen kanssa menetelmän tehtävänä on myös luoda lapselle turvallisuuden tunne laulamisen avulla, herättää lapsen kiinnostus laulamiseen vanhemman välityksellä ja myöhemmin rohkaista lasta itse laulamaan. Lapsen kasvaessa vanhemman rooli muuttuu enemmän kannustajaksi, ja opettajan ja oppilaan vuorovaikutuksen merkitys kasvaa. Vanhempi on kuitenkin edelleen mukana tunteilla, nyt vain enemmän tarkkailijan roolissa. Schinichi Suzuki on kuvannut opettaja-lapsi-vanhempi yhteistyötä kolmiona, jossa kaikki yhdessä vaikuttavat toisiinsa ja tukevat oppimisprosessia. (Kukkamäki 2002, 17-20.)

Kukkamäki toteaa, että kuuntelun merkitys on tärkeää laulusuzukimenetelmässä. Tämä helpottaa harjoittelua, kun kappaleesta on kokonaiskuva. Laulusuzukitunneilla kuunnellaan klassista soitin- ja laulumusiikkia. Kukkamäki kuitenkin korostaa, että tarkoitus ei ole, että lapset matkisivat aikuisen ääntä, vaan, että he tutustuvat erilaisiin äänityyppeihin. Kukkamäen mukaan on kuitenkin tärkeää, että opettaja on paneutunut opetettavaan ohjelmistoon, jotta hän olisi hyvä malli oppilailleen. (Kukkamäki 2002, 21.)

Laulusuzukimenetelmässä opetus etenee tasolta toiselle ja se sulautuu myöhemmin tavalliseen laulunopetukseen. Menetelmään kuuluu viisi opetustasoa. Jokaiseen laulutason kuuluvat tietyt laulut, joissa jokaisessa on opetettavat pääkohdat, joita erityisesti harjoitellaan. Opetustaso suoritetaan pitämällä konsertti kirjan lauluista. Tasolta toiselle siirryttäessä laulujen vaikeustaso kasvaa ja tietyt laulut opiskellaan myös muulla, kuin lapsen omalla äidinkielellä. Suzukimenetelmän mukaisesti koko ajan korostetaan kertaamisen ja harjoittelun merkitystä. Oppimisprosessi etenee askel askeleelta. Vanhat laulut pidetään muistissa kertaamalla, ja uutta lisätään jo opitun päälle vähän kerrallaan. Kukkamäen ajatuksena on ollut kehittää laulunopetusmenetelmä, joka vastaa lapsen kehitysprosessia. Kukkamäen kokemusten mukaan jo pienetkin lapset hyötyvät laulunopetuksesta. Kukkamäen opetuskokeilun mukaan yksilöohjaus parantaa myös lasten laulu- puhtautta. Yksilötunnilla opettaja pystyy keskittymään kunkin lapsen tarpeisiin ja valita sopivat ääniharjoitukset sekä laulukorkeuden. (Kukkamäki 2002, 16, 27,30.)

Kukkamäki korostaa myös päivittäisen toiminnan merkitystä oppimisessa:

Laulutaidon oppimiseen kuuluu päivittäinen laulaminen, luonnollisen ja vapaan laulutaidon vaaliminen ja kehittäminen, laulamisen ja kuuntelun merkityksen vahvistaminen sekä artikuloinnin ja kielellisten taitojen harjaannuttaminen (Kukkamäki 2002, 23).

Laulusuzukimenetelmän erityispiirteet ovat Kukkamäen (2002) mukaan laulusuzukimenetelmän määrätynlainen eteneminen ja suunniteltu laulunopetus odotusajasta aikuisuuteen, vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö ja läsnäolo tunneilla, erityiset menetelmää varten kehitetyt laulutaidolliset harjoitteet, musiikin kuuntelun painottaminen, ryhmätuntien lisäksi yksilöllisen laulunohjauksen mahdollisuus kolmannesta ikävuodesta alkaen, opetustuntien ja harjoitteiden nauhoittaminen kotiharjoittelun tueksi, konserttimuotoiset opetustasojen suoritukset, esiintyminen pienestä pitäen esimerkiksi kamaryhtyeen solistina ja erikielillä laulaminen. (Kukkamäki 2002, 25.)

Laulusuzukimenetelmässä laulaminen on myös enemmän, kuin pelkkien laulujen tai laulutekniikan opiskelua. Kukkamäen mukaan laulusuzukimenetelmä pyrkii ymmärtämään lapsen maailmaa ja tukemaan lapsen kokonaispersoonallisuuden kehittymistä. Tavoitteena on laulamisen avulla kehittää ja vahvistaa lapsen itsetuntoa, myönteistä minäkuvausta, pitkäjänteisyyttä, keskittymiskykyä, lähimmäisenrakkautta ja toisen ihmisen kunnioittamista. Tavoitteena on myös vahvistaa lapsen oman musiikkisuhteen syntymistä ja herättää rakkaus musiikkiin laulamisen kautta. Kukkamäen mukaan pyrkimyksenä on, että lapset saisivat kokea laulamisen kautta myös mm. mielihyvää, elämyksiä ja yhteenkuuluvuutta. Kukkamäen mukaan Suzuki-menetelmä ei tarkoita pelkästään tietynlaista tapaa oppia musiikkia, vaan se on myöskin tapa elää. (Kukkamäki, 2002, 1, 23.)

Laulusuzukimenetelmä myös korostaa lapsen maailman ymmärtämistä ja lapsesta lähtevien ideoiden hyödyntämistä opetuksessa. Lapselle annetaan tilaa ja aikaa kehittyä omassa tahdissaan. Suzukifilosofian mukaisesti lapsi oppii ja kasvaa omassa tahdissaan. Lasta rohkaistaan laulamaan ja nauttimaan laulun tuottamisesta. (Kukkamäki, 2002, 1,27.)

Lauluääneen vaikuttaa Kukkamäen (2002) mukaan mm. ihmisen henkinen ja fyysinen tila, ihmissuhteet, mieliala ja tapahtumat. Laulunopetus on hänen mukaansa hyvin henkilökohtainen asia. Opettajan on reagoitava herkästi ja mukauduttava lapsen kehitykseen ja myös perheen tilanteeseen. Laulunopettamisessa haasteellista on myös, että lauluääni on sisäänrakennettu soitin. Siihen ei voi koskea samalla lailla, kuin näkyvissä

olevaan soittimeen. Kukkamäen mukaan laulusoitinta rakennetaan vähitellen erilaisten laulutaidollisten harjoitusten avulla. Hänen mukaansa laulupuhtaus paranee näiden usein toistettujen laulutaidollisten harjoitusten avulla. Kukkamäki korostaa myös, että opettajan on huomioitava lapsen eri ikäkausien tyypilliset piirteet, ja huomioitava nämä opetuksessa ja sen suunnittelussa. Ikäkausien ymmärtäminen myös auttaa opettajaa ymmärtämään paremmin lapsen käyttäytymistä tunnilla. Opettaja voi myös tukea vanhempia omalla toiminnallaan heidän kasvatustyössään. Kukkamäen mukaan lauluharrastus voi parhaimmillaan jopa lievittää kehitykseen kuuluvia kriisivaiheita, ja vaikuttaa positiivisesti lapsen itsetunnon kehitykseen. Lapsi kokee myös mielihyvää esiintymisestä ja siinä onnistumisesta. Kukkamäki kuitenkin korostaa opettajan vastuuta huomioida se, koska lapsi osaa laulun riittävän hyvin ja koska hän on valmis esiintymään. Lapsen motivoiminen harrastukseen on myös tärkeää mm. tunteja nauhoittamalla, konserttitavoitteiden ja erilaisten päämäärien kautta. (Kukkamäki 2002, 24-27.)

Laulusuzukiopetuksessa tunnit rakennetaan yksilöllisesti riippuen lapsen iästä sekä siitä, onko kyseessä yksilö- vai ryhmätunti. Tietyt asiat ovat kuitenkin aina mukana tunnilla. Tunti alkaa ja loppuu kumartamalla, joka on merkki lapselle tunnin alkamisesta ja päättymisestä. Lämmittely- ja laulutaidollisten harjoitusten jälkeen yleensä kerrataan läksynä ollut asia. Uuden laulun ja jonkin uuden opeteltavan asian opetteleminen tapahtuu yleensä tämän jälkeen. Tunneilla voidaan käyttää erilaisia työtapoja, esimerkiksi liikuntaa, loruja, näyttelemistä tai soittamista. Tunnin loppuun kuuluu yleensä aina myös jonkinlainen rentoutus tai rauhoittuminen. Tunnin pääkohdat kerrataan tunnin lopuksi, ja vanhempi tai opettaja merkitsee läksyksi tulevat asiat ylös vihkoon. (Kukkamäki 2002, 35)

3.5 Opintomatka: Teaching Young Voices - kurssi

Musiikin tohtori Jenevora Williams on julkaissut 2019 uudistetun painoksen kirjastaan *Teaching singing to children and young adults*. Williams on koonnut kirjaansa tietoa lasten ja nuorten laulunopetuksesta. Kirja sisältää paljon teoretietoa äänestä, äänenkäytön opettamisesta lapsille ja nuorille sekä myös käytännön harjoituksia tuntitilanteisiin. Williams käsittelee kirjassa paljon myös oppimista ja opettamista sen psyykkisestä näkökulmasta. Kirja pohjautuu hänen omaan opetustyöhönsä lasten parissa sekä hänen tekemäänsä tutkimustyöhön lasten äänenkäytöstä. Kirjan alussa Williams esittelee tietoa laulamisen ja musiikin vaikutuksesta lapseen ja perustelee miksi laulua tulisi opettaa lap-

sille. Laulunopettamisen tarpeellisuutta Williams perustelee sen hyvää tekevällä vaikutuksella sekä muistuttaa laulamisen yhteydestä tunneilmaisuun. Primäärit tunneilmaisut kuten itku, nauru, nyyhkytys, valitus, kirkuminen ovat lähempänä laulamista kuin puhetta. Williams viittaa tutkimuksiin, joissa on todettu laulamisen olleen aikanaan ihmisen ensimmäinen kommunikointikeino ennen puheen kehittymistä. Näistä syistä laululla on Williamsin mukaan valtava voima. Laulaminen on tunteiden ilmaisua ja kommunikoinnin väline. Williamsin mukaan laulamisen vaikutukset hyvinvointiin ovat kiistattomia. Kirja etenee selkeästi ja eri ikäryhmät on jaoteltu omiin kappaleisiin. Jokaisen ikäryhmän äänenkäytön edellytykset ja laulunopetuksen tavoitteet käydään selkeästi läpi. Äänen fysiologia ja äänenkäytön perusasiat ovat kattavasti esitelty omassa osiossaan. Kirjassa on myös oma kappaleensa, jossa käsitellään laulutuntitilannetta, sen rakentamista ja kattavasti myös harjoittelemista. Kirjan loppupuolella Williams käsittelee äänen huoltoon liittyviä asioita ja myös lapsilaulajien äänenkäytön ongelmia. Kirjassa on otettu myös huomioon erityisoppijat ja kirja antaa opettajalle tietoa opetustilanteisiin myös tällaisissa tapauksissa.

Osana ylemmän AMK- tutkinnon opintojani osallistuin myös helmikuussa 2019 Jenevora Williamsin kirjan tietoa syventävälle kurssille ”Teaching Young Voices” joka pidettiin Englannissa Oxfordissa. Kurssi sisälsi paljon tietoa lasten äänenkäytöstä eri ikävaiheissa. Kävimme kolmen päivän aikana lasten laulunopettamisen erityispiirteitä läpi. Käsitelimme mm. lasten äänen teknisiä valmiuksia, äänifysiologiaa, äänenmurrokseen liittyviä asioita, tuntirakennetta ja ohjelmiston valintaan liittyviä kysymyksiä. Alle kouluikäisten lasten lauluopetusta sivuttiin kurssilla myös jonkun verran. Äänifysiologia osuudessa kävimme pienen lapsen kurkunpään ja äänielimistön rakennetta läpi verrattuna aikuisen rakenteeseen. Kävimme myös läpi asioita mitä alle kouluikäisille on mahdollista opettaa. Tässä huomioitavaa on Williamsin mukaan se, että pienet lapset eivät vielä kehotietoisia, joten tietoinen hengitysyhteyden opettaminen ääneen ei ole vielä tässä iässä tarkoituksenmukaista.

Lasten laulunopetukseen liittyvää asiaa oli luonnollisesti paljon ja joitakin aiheita oli mahdollisuus käsitellä vain hyvin pintapuolisesti. Williams sanoi alussa, että hän haluaa antaa ensisijaisesti työkalut ja teoreettista taustaa lasten opettamisesta jonka pohjalta opettaja voi itse luoda opetusmallinsa. Hän korosti, että hänen koulutuksensa ei ole suorainen opetusmetodi vaan jokainen opettaja luo oman metodinsa. Kurssi syvensi Williamsin kirjan tietoutta ja kävimme kattavasti läpi kirjan käsittelemät aihealueet. Pää-

simme myös seuraaman käytännön opetusta kurssin päätteeksi järjestetyllä mestarikurssilla. Williams opetti tässä käytännön osuudessa 7-16 vuoden ikäisiä lapsilaulajia. Opetus toteutettiin mestariluokka-tyyppisesti, jossa aikaa oli n. 10 minuuttia per oppilas. Tämä oli mielenkiintoinen osuus, jossa pääsimme seuraamaan varsinaista käytännön opetustyötä. Kiinnitin huomiota, että kaikki oppilaat lauloivat jo kaikki kiinteällä ja soivalla äänellä. Pohdin mahtaako maan kuorolauluperinne olla laulunopetuksen ohella eräs tekijä, joka vahvistaa hyvää äänimallia. Williams kiinnitti opetuksessa huomiota erityisesti laulujen tulkintaan ja ilmaisuun. Hän lähti hakemaan laulun tunnelmaa ja sanojen merkitystä lapselle sopivien mielikuvien kautta. Williams herätteli kysymysten kautta oppilasta luomaan oman mielikuvan esitettävästä kappaleesta ja sanomasta sen takana. Oli hienoa huomata, kuinka ilmaisun avulla myös lapsen ääni vapautui ja laulajan oma persoona pääsi entistä vapautuneemmin esiin.

Kurssi vahvisti osaamistani lasten laulunopettajana. Moni käsitellyistä asioista oli itselleni opetuskokemukseni myötä jo tuttua, mutta asioiden kertaaminen vahvistaa aina osaamista. Jokainen kouluttaja myös painottaa hieman eri asioita, joka myös on hyödyllistä. Oli myös mielenkiintoista kuulla siitä, miten Englannissa lasten laulunopetusta järjestetään sekä saada kontakteja lapsia opettaviin laulunopettajiin myös kansainvälisesti. Pidän Williamsin kannustavasta ja rohkaisevasta ajatuksesta lasten laulunopettamiseen. Hän kannusti laulunopettajia tarttumaan rohkeasti uusiin ideoihin ja luottamaan itseensä. Hän korosti, että opettajalla, että lupa onnistua mutta myös epäonnistua. Opettajana saa ja kannattaa kokeilla ja huomata mikä toimii ja mikä ei toimi. Williams korosti, että näiden opetuskokemusten reflektoinnin kautta opettaja kehittyy työssään.

4 Tulokset

Analysoidessani videolle kuvattuja opetustuntejani olen tarkastellut tutkimuskysymyksiäni jokaisen lauluparin kohdalla erikseen. Tutkimuskysymykseni olivat:

1. Miten pienten lasten yksinlauluopetus toteutui tässä opetuskokeilussa?
2. Miten otin huomioon oppijoiden iän tuntien toteuttamisessa?
3. Minkälaisia pedagogisia tavoitteita saavutin lasten laulunopetuksessa?
4. Miten ammatillinen osaamiseni on kehittynyt tämän opetuskokeilun aikana?

4.1 Havaintoja käytännön toteutuksesta

Kokemukseni opetuksesta olivat pääsääntöisesti positiivisia. Huomasin, että tämän tyyppinen opetusmuoto toimii jo alle kouluikäisillä lapsilla. 45 minuutin tuntiaika oli jaettu lauluparien kesken niin, että kummallakin oppilaalla oli oma 15 minuutin yksilötunti ja molemmille pidettiin lisäksi yhteinen 15 minuutin tunti. Käytännössä teimme niin, että 45 minuutin tunti alkoi toisen oppilaan yksilötunnilla, jonka jälkeen pidimme vartin yhteistunnin molempien oppilaiden kanssa. Tämän jälkeen pidin toisen oppilaan kanssa oman yksilötunnin. Käytännössä siis aktiiviaika oli 30 minuuttia oppilasta kohden.

Tuntirakenteesta huomioitavaa on se, että huomasin, että 15 minuutin osiot tulee olla erittäin hyvin suunniteltu etukäteen. Ensimmäisiä tunteja pitäessäni koin epävarmuutta ajankäytöstä. Mietin mitä ehdin tehdä näin lyhyessä ajassa. Käytännössä huomasin, että tässä ajassa ehtii hyvin tehdä ääniharjoitukset, ottaa uuden opetettavan asian ja laulaa myös toisen esimerkiksi läksynä olleen laulun. Huomasin myös, että on tärkeää, että itsellä oli selkeänä mielessä ajatus siitä, mikä oli kunkin oppilaan tunnin tavoite. Hyvästä suunnittelusta huolimatta lyhyt tuntirakenne aiheutti kuitenkin sen, että koin aika ajoin kiireen tuntua. Välillä yksilötunti myös venyi yli suunnitellun, jolloin myös koko tuntiaika venyi. Varsinkin vanhimpien oppilaiden 5-6v. tunnilla olisi välillä kaivannut pidemmän yksilötunnin. Laulujen hankalien kohtien harjoittaminen ja lauluteknisten yksityiskohtien

harjoittaminen olisi välillä vaatinut enemmän aikaa. Nuorimpien 2,5-vuotiaiden oppilaiden kanssa taas totesin 15 minuutin yksilötunnin olevan ihan riittävä ja myös pariopetuksessa sopiva aika. Näin pieni lapsi ei välttämättä halua laulaa tuntitilanteessa yksin, ja yksilötunnilla opettajan huomio keskittyy vain yhteen lapseen. Mietin erityisesti alle kolmevuotiaiden kohdalla, että tämä saattaa lisätä jännitystä tai asettaa lapselle paineita laulamisen suhteen. Pariopetuksessa huomasin, että lauluparin kanssa yhdessä tekeminen innosti lasta ja vei huomion pois vain yhteen oppilaaseen keskittymisestä. Yhteistunnilla oli myös todennäköisempää, että edes jompikumpi oppilaista innostui toiminnasta, joka luonnollisesti helpotti tunnin kulkua ja motivoi myös minua opettajana. Kokemukseni mukaan ryhmätunti oli lapsille myös sosiaaliselta kannalta tärkeää. Lauluparin tapaaminen viikoittain oli lapsille odotettu hetki. Yksilötunnilla tavoitteena oli kunkin oppilaan oman äänenkäytön harjoittaminen ja laulamiseen rohkaiseminen. Yksilötunnilla pystyin tarkemmin keskittymään henkilökohtaisesti jokaisen oppilaan äänellisiin haasteisiin. Yhdessä parin kanssa laulamisen tarkoituksena oli totuttaa ja rohkaista lapsia laulamaan ja esiintymään myös toisten läsnä ollessa. Paritunnilla harjoittelimme lauluja yhdessä sekä teimme yhteisiä äänenkäyttöharjoituksia. Käytin paritunnilla hyödyksi myös laajemmin laululeikkejä, musiikkiliikuntaa sekä laulujen säestämistä soittimilla.

Toteutin syyslukukaudella myös yhden kaikille kokeilussa mukana olleille yhteisen ryhmätunnin. Tämä tunti oli kokemukseni mukaan onnistunut. Tunnelma oli innostunut ja yhdessä laulaminen motivoi kaikkia osallistujia. Yhdessä laulaminen myös innosti niitä oppilaita laulamaan muiden mukana, jotka tunnilla vielä arastelivat yksin laulamista. Kaikkien oppilaiden ryhmätunti myös tutustutti kaikki oppilaat toisiinsa, joka oli myös yksi tavoitteistani tulevaa joulukonserttia ajatellen.

4.2 Havaintojani lasten iän huomioimisesta opetuksessani

Laulutunnin rakenne oli kaikilla oppitunneilla lähes samanlainen. Tämä oli tietoinen valinta, jotta lapset oppivat laulutunnin kulun, ja jotta tuttu kaava luo turvallisuuden tunnetta. Yksilötunti alkoi suzukimetodin mukaisesti aina kumarruksella, jonka jälkeen jatkoimme lämmittely- ja äänenkäyttöharjoituksilla. Tämän jälkeen seurasi läksynä olleen laulun tai harjoituksen läpikäynti. Ja tämän jälkeen siirryimme mahdolliseen tunnin tavoitteena olevaan uuteen opittavaan asiaan tai lauluun. Tunnin lopussa ei joka kerta jäänyt aikaa loppurentoutukselle, mikä yleensä olisi tavoitteena laulusuzukimenetelmässä. Tuntiaika 15 minuuttia oli tässä suhteessa hiukan lyhyt. Teimme välillä rentoutuksen oppilaan omalla tunnilla tai molempien oppilaiden yhteistunnin päätteeksi.

Yhteistunnin aluksi teimme usein ääniharjoituksia, jotka tiesin toimivan erityisesti ryhmässä ja joihin molempien oppilaiden oli helppo osallistua. Teetin ääniharjoitukset usein piirissä yhdistäen niihin jonkin harjoitusta tukevan liikkeen. Piirissä huomasin saavani parhaiten kontaktin molempiin oppilaisiin yhdessä. Usein myös oppilaiden vanhemmat olivat mukana näissä ääniharjoituksissa. Paritunnilla oli luontevaa myös laulaa ns. leikkilauluja eli lauluja, joissa on jokin leikki tai tarina mukana. Tällaiset laulut voi helpommin näytellä yhdessä parin kanssa. Harjoitutin myös laulujen vaikeita kohtia yhdessä esim. palloja apuna käyttäen. Yhteistunnilla hyödynsin jonkin verran myös soittimia. Käytimme välillä mm. rumpuja ja kanteleita laulujen säestämiseen. Yhteistunnilla minulla oli yleensä teemana eri laulu kuin yksilötunnilla, jotta lapsen mielenkiinto pysyi paremmin yllä. Yhteistunneilla huomasin lasten olevan yleensä riehakkaampia kuin yksilötunneilla. Tästäkin syystä huomasin, että keskittymistä vaativa harjoittelu oli helpompi tehdä jokaisen omalla tunnilla.

Kaikkien oppilaiden kanssa ensimmäisenä tavoitteena oli oman äänen käyttöön rohkaiseminen. Osalle oman äänen tuottaminen tuntitilanteessa oli vielä hyvin jännittävää. Lähdin myös ensimmäisistä tunteista lähtien vahvistamaan ääniharjoituksilla kevyen päärekisterin käyttöä. Käytin tässä laulusuzukimenetelmän harjoituksia ja hyödynsin apuna huiveja ja höyheniä, jotka havainnollistavat oppilaalle kevyttä päärekisterin käyttöä.

Legatolinjaa harjoitutin alusta alkaen vokaalien avulla. Harjoitutin vokaalien sitomista yhteen a, e, i, o, ja u vokaaleilla sekä artikulaatiota erilaisten konsonantti- ja vokaaliyhdistelmien, kuten ma-me-mi-mo-muu ja ta-te-ti-to-tuu, avulla. Lauluasentoa harjoittelimme 5-6v. oppilaiden kanssa mm. kannatteleamalla hernepusseja pään päällä ja kiinnittämällä huomiota, että niska pysyy rentona ja pitkänä. Harjoittelimme lauluasentoa myös tekemällä puhallusharjoituksia saippuakuplilla ja höyhenillä samalla seisoen selkää seinää vasten. Kiinnitin oppilaiden huomion siihen, miten helposti niska ja pää lähtee työntymään eteenpäin. Kerroin myös lapsille mielikuvasta, jossa pää on niskan jatkeena ja pääläeltä jatkuisi kuvitteellinen lanka kattoa kohden, joka nostaa meitä ilmaan.

Aloitin esiintymisen harjoittelun oppilaiden kanssa suzukimenetelmän mukaisilla kumarusharjoituksilla. Opetin oppilaille heti aluksi myös laulajan esiintymispaikan pianolla säestettäessä. Tästä oli merkinä oppilaille tarra lattiassa, jonka päälle varpaat laitetaan.

Reflektoidessani videolta omaa toimintaani kiinnitin huomiota käyttämäni puheen määrään. Huomasin usein selittäväni tekemisiäni sen sijaan että vain toimisin. Huomasin käytännössä usein puhuvani liikaa, vaikka tavoitteeni olisi, että lasten opettamisessa tekeminen olisi isommassa roolissa puheen sijaan. Jutteleminen oppilaalle ja mielipiteen kysyminen luo toki hyvää vuorovaikutusta ja osallistaa lasta tunnin kulkuun, mutta pohdin, että usein olisi tehokkaampaa, jos vain menisin eteenpäin toiminnassa eikä väliin tulisi niin paljon selittävää puhetta. Huomioin, että selittävää puhetta oli usein erityisesti siirtymissä asiasta toiseen. Jäin pohtimaan, voisinko toimia jotenkin muuten kuin puheen ja selittämisen kautta. Voisin esimerkiksi ottaa esiin tähden ja aloittaa laulamaan laulua Tuiki tuiki tähtönen ja saada lapset laulaen motivoitua uuteen lauluun sen sijaan, että puheella selitän, että nyt saatte tulla laulamaan Tuiki tuiki tähtönen. Huomasin myös, että usein lasten kanssa on tehokkaampaa vain näyttää esimerkki harjoituksesta tai laulun harjoiteltavasta kohdasta ja pyytää lasta toistamaan se. Ei niinkään puhella selittämällä mitä pitäisi tehdä toisin.

Lasten laulunopetus vaatii opettajalta taitoa motivoida ja innostaa oppilaita, jonka vuoksi opettajan vireystila vaikuttaa todella paljon tunnin kulkuun. Reflektoidessani huomasin selvästi tunnit, joissa vireystilani ei ollut paras. Opetin tuolloin viransijaisena myös muskariryhmiä ja huomasin, erityisesti pitkän muskariopetuspäivän päätteeksi en osannut aina riittävästi innostaa oppilaita. Käytännössä huomasin tämän esimerkiksi siinä, että olin liikaa kiinni tuntisuunnitelmassa enkä aina kyennyt hetkessä tapahtuvaan pedagogiseen improvisointiin. Tuntimuistiinpanoista ja päiväkirjoista voin myös todeta, että koin hankalaksi siirtymisen muskariryhmistä suoraan laulunopetukseen. Opetuksen painopiste on näissä opetusmuodoissa erilainen ja vaatii erilaista keskittymistä. Pieni tauko oppituntien välillä olisi ollut näin jälkikäteen ajateltuna tarpeen.

Omanlaisensa haasteen opetukselle asettaa myös lasten ikään liittyvät kehitysvaiheet. Mikäli lapsi ei halua tehdä jotain tai ei innostu, hän ilmaisee sen yleensä melko suoraan. Lapsi ei välttämättä ilmaise mielipidettään sanallisesti, mutta hän näyttää sen toiminnallaan. Tämä vaatii opettajalta luovuutta ja kykyä olla läsnä hetkessä ja keksiä vaihtoehtoisia toimintatapoja. Nuorimpien oppilaiden tunnilla lapsi saattoi välillä kieltäytyä kokonaan laulamasta, tai ei selvästi halunnutkaan osallistua mukaan toimintaan. Tällaisissa tilanteissa hyödynsin mukana olevaa vanhempaa, ja lauloimme laulun tai harjoituksen kahdestaan vanhemman kanssa. Lapsesta oli myös selvästi hauskaa, jos vanhempi vuorostaan tuli esiintyjän paikalle laulamaan opettajan säestyksellä. Välillä toimin myös niin,

että pyysin lasta vain kuuntelemaan ja lauloin yksin laulun. Ajattelin, että tässäkin tilanteessa oppimista kuitenkin tapahtuu, mutta kuuntelun muodossa. Lapsen tarkkaillessa toimintaa jonkin aikaa sivusta hän usein tulikin hetken päästä mukaan. Tällaisissa tilanteissa valitsin siis vaihtoehdon, että en tee vetäytymisestä suurta numeroa tai yritä liikaa maanitella lasta tulemaan mukaan. Hankalina hetkinä minua auttoi myös suzukimenetelmän ajatus jokaisen lapsen kehittymisestä omassa tahdissaan. Päätin tietoisesti yrittää luottaa tähän ajatukseen.

Olen huomannut, että alle kouluikäisten lauluoppilaiden opetuksessa on avuksi, että opettajalla on vaihtoehtoisia ideoita ja toimintatapoja tunneille laulamista tukemaan. Muskariopettajan koulutuksesta on ollut tässä itselleni suurta apua. Käytin tunneilla myös motivointivälineitä kuten palloja, huiveja, liikuntaleikkejä ja soittamista. Erityisesti hyödynsin näitä alle kolmevuotiaiden tunneilla, koska pienet oppilaat vielä arkailivat omaa äänenkäyttöään ja laulamista tunti-ilanteissa. Uskon, että myös muiden työtapojen avulla tehty kappaleiden harjoittelu, tukevat laulujen oppimista ja sitä kautta rohkaisevat laulamiseen, kun lapsi on siihen valmis. Sama laulu voidaan tunnilla toteuttaa liikkuen, kuunnellen, soittaen ja laulaen ja näin sama laulu tulee kerrattua monta kertaa. Kokeuksieni mukaan pieni lapsi saattaa myös laulaa ahkerasti kotona, mutta ei halua laulaa tunti-ilanteessa. Tämä vaatii opettajalta uskoa siihen, että oppimista tapahtuu, vaikka se ei näyttäydä aina tunti-ilanteessa aktiivisena laulamisena.

Koska käytän opetuksessani laulusuzukimenetelmää, käytin opetuksessani myös siihen kuuluvaa lauluohjelmistoa. Lauloimme lasten kanssa myös muita lauluja, mutta laulusuzukimenetelmän 1. tason ohjelmisto oli kaikilla oppilailla perusrunkona. Menetelmän mukaisesti opetin lauluja pienissä paloissa ja edeten vähitellen. Suzukimenetelmän yksi pääpiirteistä on kertaaminen, ja pidimme jo osatut laulut mielessä kertaamalla niitä lasten kanssa säännöllisesti. Suzukimenetelmää varten on kehitetty erilaisia työtapoja, joilla toisto ja kertaaminen on lapsesta hauskaa. Kertaamisen apuna käytin mm. kuvakortteja ja noppaa, jota heittämillä oppilas saa laulaa kyseisen numeron osoittaman kappaleen. Noppaa voi myös käyttää avuksi jotain vaikeaa kohtaa harjoittellessa. Nopan luvun osoittama määrä kertoo, kuinka monta kertaa oppilaan tulee kyseinen kohta laulaa.

Huomasin videoilta, että minun tulee olla myös tarkkana asioiden toiston kanssa. Lapsen keskittymiskyky on vielä lyhyt ja herpaantuu helposti, jos samaa asiaa toistetaan liian monta kertaa. Lapsi antaa yleensä hyvin pieniä merkkejä, kuten esimerkiksi kääntää kat-

seensa muualle tai lähtee liikkeelle ja osoittaa siten, että ei enää jaksaa keskittyä. Opettajan tulee osata lukea tilannetta hienovaraisesti ja huomata näitä merkkejä. Näissä hetkissä kannattaa heti vaihtaa toimintaa ja ottaa väliin jotain vähemmän keskittymistä vaativaa asiaa. Huomioideni mukaan en aina onnistunut tässä, vaan yritin toiston avulla ikään kuin varmistella, että asia on opittu. Voisi olla kuitenkin viisaampaa vain jättää asia kesken, ja palata myöhemmin harjoittelemaan samaa kohtaa uudestaan.

Totutin lapset alusta alkaen siihen, että tunneilta tulee läksyjä kotiharjoittelua varten. Läksynä yleensä oli jokin tunnilla laulettu ääniharjoitus, laulettavana oleva laulu ja lisäksi välillä myös tulevan uuden kappaleen kuunteluläksy. Kuuntelu on tärkeä osa laulusuuren kimenetelmän oppimisprosessia, koska uudet laulut opetellaan aina ensin kuuntelemalla. Nauhoitin yleensä oppilaille ääniharjoitukset tunnilla kuunneltavaksi kotona. Saattoin tallentaa myös laulun vaikeat kohdat tai koko laulun puhelimen sanelin- tai videotointoa käyttäen. Tämä oli lapsista mukava ohjelmanumero, ja he usein halusivat myös itse laulaa mukana videoilla. Lapset selvästi motivoituvat esiintymisestä kameralle ja oman laulun katsominen videolta oli lapsista hauskaa. Uskoakseni tämä auttoi kotiharjoittelussa, koska lauluun tai harjoitukseen pystyi helposti palaamaan kuuntelemalla sitä monta kertaa uudestaan.

Liikkeen ja laulunopetuksen osalta havaitsin käyttäväni liikettä monipuolisesti apuna opetuksessa. Pieni lapsi on koko ajan liikkeessä, joten liikkeen yhdistäminen ääniharjoitukseen ja laulamiseen on lasten opettamisessa hyvin luontevaa. Huomasin että liikkeen käyttäminen usein innosti selvästi lasta ja auttoi myös vapaaseen äänentuottoon. On myös hyvin hyödyllistä laulaa eri asennoissa esim. lattialla selällään ja aistia kehon tunteukset tässä. Lapsista oli hyvin hauskaa tehdä selällään hengitysharjoituksia ja kokeilla myös laulaa. Teimme tätä 5-6-vuotiaiden oppilaiden kanssa ja mietimme miltä tuntui laulaa sama laulu selällään tai seisten. Lapset saivat myös itse keksiä eri asentoja missä voivat laulun laulaa. Liike myös rytmittää hyvin tuntia. Huomasin, että keskittymistä ja paikallaoloa vaativan toiminnan jälkeen oli hyvää vaihtelua tehdä jotain missä liike on mukana. Oppilaat jaksoivat keskittyä paljon paremmin niillä tunneilla missä liikettä oli paikallaan oloa vaativien toimintojen välissä. Käytin liikettä usein esimerkiksi havainnollistaessani oppilaalle melodian suuntaa sekä laulun sykettä.

Ääniharjoituksissa käytin usein liikettä ja palloa apuna. Pallon heittäminen auttaa oppilasta aktivoimaan koko kehon äänentuottoon ja ääni syttyy vapaammin. Huomasin, että pallon kanssa laulettaessa saan myös paremmin säilytettyä kontaktin oppilaan kanssa,

kuin esimerkiksi pelkästään pianon kanssa lauletaessa. Oppilas keskittyy pallon vierittämiseen opettajalle ja ei niinkään äänentuottoon. Tämä auttaa oppilasta tuottamaan äänen vapaasti. Liike voi auttaa myös laulun sanojen harjoittelussa. Harjoittelimme säkeistölauluja keksimällä lasten kanssa eri säkeistöihin kuhunkin eri liikkeitä. Liike motivoi selvästi lapsia ja auttaa kertaamaan ja muistamaan sanat. Olen hyödyntänyt liikettä myös kotiharjoittelussa tekemällä tehtäviä, jossa läksylaulu on tehtävänä laulaa eri tavoin esim. yhdellä jalalla seisten, selällään maaten, tanssien ym. Kertausta ja harjoitella tulee näin tehtyä huomaamatta ja lapset ovat selvästi olleet näistä haasteista innoissaan.

4.3 Havaintoja pedagogisten tavoitteiden toteutumisesta

Tarkkailemani ajanjakson aikana osallistuneiden lasten oppimisessa on tapahtunut paljon kehitystä, pieniä ja suuria pedagogisia askeleita. Vasta tarkastellessani tunteja videolta huomasin pitkän ajan kehityskaaren selvemmin. Aloittaessani opetuskokeilua asetin ensimmäisiksi tavoitteiksi rohkaista oppilaita käyttämään omaa ääntään ja tutustuttaa lapset laulutunnin kulkuun. Havaittiin, että nämä molemmat tavoitteet täyttyivät kaikkien kohdalla. Lapset oppivat nopeasti laulutunnin rutiinit ja kaikkien kohdalla tapahtui edistysaskeleita oman äänen käyttämisen suhteen. Joidenkin oppilaiden kohdalla ensimmäinen askel oli se, että hän rohkaistui tulemaan pianon viereen kumartamaan ja asettumaan paikalleen koko laulun ajaksi. Vähitellen etenimme tästä myös laulamiseen. Osalle lapsista oma äänenkäyttö oli jo tutumpaa ja säestyksen kanssa yksin laulaminen sujui hyvin nopeasti. Tässäkin huomasin käytännössä, kuinka jokainen lapsi on yksilö ja etenee hyvin omassa tahdissaan. Huomasin, että opettajana on tärkeää muistaa tämä ja malttaa antaa tälle myös aikaa.

Tunneilla on tapahtunut isoja oivalluksia. Hyvänä esimerkkinä tästä on erään oppilaan laulutunneilla tapahtunut tilanne. Oppilas oli laulanut melko puhelaulun omaisesti hyvin pienellä alueella. Hänen oli selvästi hankala löytää annettua ääntä minun laulamanani tai pianosta. Sen sijaan, että yritin saada häntä laulamaan minun antamastani sävellajista, kokeilinkin siirtyä itse siihen sävellajiin mistä oppilas lähti itse laulamaan. Sävellaji tuntui melko matalalta, mutta mahtavaa oli huomata, että tästä sävellajista oppilas lauloikin laulun melko lailla puhtaasti. Eli kyse on todennäköisesti laululihaksiston tottumattomuudesta sekä korvan ja laululihaksiston yhteistyön harjaantumattomuudesta. Itselleni opettajana tämä oli taas muistutus siitä kuinka oppilaskohtaista sävellajiasiat ovat. Uskon, että tätä kautta on mahdollista vahvistaa oppilaan sävellajituntumaa ja vähitellen

myös laajentaa äänialuetta. Olen myös huomannut, että ujolle lapselle laulaminen matalalta puhekorkeudelta tai jopa matalammalta on myös tuttua ja jotain turvallista mihin hän on tottunut. Lapsi ei välttämättä osaa myöskään erottaa vielä puheen ja lauluäänen eroa. Äänenkäyttö laulaen vaatii rohkeutta. Lauluäänen tuottaminen voi jännittää ja jo tämä voi olla esteenä ujon lapsen kohdalla.

Opettelimme kaikkien lasten kanssa lukukauden aikana myös lauluohjelmistoa. Laulurunko perustui laulusuzukiohjelmistoon, jonka lisäksi lauloimme myös muita ns. oheislauluja. Osa lauluista oli jo lapsille tuttuja esimerkiksi muskarista, mutta osa lauluista oli ihan uusia. Hyviä lauluja laulunopetuksen näkökulmasta löysin mm. vanhemmista varhaisiän musiikkikasvatuksen laulukirjoista kuten Simojoen (1980) kirjasta Musiikkia muk-suille (1980) ja alakoulun musiikin kirjoista, esim. Musica- sarjan kirjoista. Sopivia lauluja löysin myös Perkiön (2016) Lastenhuoneen laulukirjasta sekä lasten toivelaulukirjoista esim. Suuri lastenlaulukirja 1 ja 2 (1984, 1986) sekä Tammen Kultainen laulukirja (2006). Valitsin lauluja osittain aiheen perusteella, mutta myös laululliset asiat huomioiden. Valitsemisissä lauluissa oli usein esimerkiksi jokin melodiakulku, jota halusin tietoisesti harjoittaa. Oppimisen kannalta oli myös hyvä, mikäli laulussa oli esimerkiksi toistuva kertosäe, joka oppilaan on helppo ensin opetella. Kiinnitin myös huomiota laulujen sanoihin sekä ambitukseen. Nuorimmille 3v. laulajille en valinnut monisäkeistöisiä lauluja. 5-6v. laulajien kanssa taas monisäkeistöisetkin kappaleet onnistuivat, mutta pienissä paloissa harjoiteltuna. Valitsemieni laulujen äänellinen laajuus ei myöskään ylittänyt oktaavia.

Lauloimme kaikkien oppilaiden kanssa joitain lauluja myös eri kielillä. Joulukonserttia varten harjoittelimme esimerkiksi laulun *Taas toivotus hyvän joulun* suomeksi ja englanniksi. Aloitin opettamalla lapsille englanniksi ensin vain muutamia helposti ymmärrettäviä sanoja kuten *christmas*, *happy* ja *new year*. Oppilaita motivoi selvästi vieraalla kielellä laulaminen ja huomasin, että he omaksuivat helposti koko säkeistön. Esitimme laulun syyslukukauden päättäneessä konsertissa. Kaikkien oppilaiden laulaessa yhdessä myös laulajista nuorimmat rohkaistuivat mukaan, vaikka eivät välttämättä vielä yksin olisivat uskaltaneet laulua esittämään. Konserttia suunnitellessa otin myös tämän huomioon. Konserttiohjelmassa oli riittävästi lauluja yhdessä ryhmänä kaikkien laulajien kesken, jolloin myös ne lapset pääsivät esiintymään, jotka eivät vielä olleet valmiita esiintymään yksin. Harjoittelimme tunnilla lauluja ja lapsi sai itse päättää, haluaako hän esiintyä konsertissa. Ehdotin lapsille mahdollisuutta esiintyä lauluparin kanssa myös yhdessä. Näin yleisön eteen meneminen ei ollut niin iso kynnyks. Syyslukukauden päätöskonsertti oli monella tapaa hyvä osoitus pedagogisten tavoitteiden toteutumisesta. Osa lapsista

esiintyi yleisön edessä ensimmäistä kertaa laulaen. Tämä oli hieno päätös lukukaudelle ja lapsille selvästi tärkeä askel.

Konsertti ja esiintyminen myös motivoi lapsia lauluharrastuksessa. Tämän huomasin käytännössä erään oppilaani kanssa, jolla oli hieman motivaatiovaikeuksia laulamisen suhteen syksyn aikana, ja hän oli kotona puhunut jo pianonsoiton aloittamisesta laulamisen sijaan. Tässä tapahtui kuitenkin selvä käänne syyslukukauden lopussa ja oppilas-konsertin jälkeen ja tämä konsertti oli selvä käännekohta tälle oppilaalle laulamisen suhteen. Hän innostui erityisesti kaikkien kanssa yhdessä laulamisesta, ja konsertin jälkeen hän oli ilmoittanut äidilleen, että haluaa jatkaa laulutunteja. Tämä innostus näkyi hyvin myös kevätlukukaudella tunneilla.

4.4 Havaintoja omasta ammatillisesta kehittymisestä opetuskokeilun aikana

Laulunopettaja on oppilaille tärkeässä roolissa hyvän äänimallin antajana. Tuntitilanteessa antamani ääniesimerkit olivat pääsääntöisesti hyviä, huomasin laulavani sävelpuhtaasti ja kirkkaasti. Laulaessani lapsille äänenkäyttötapani on kevyempi, pää-äänivoittoisempi enkä tietoisesti laula tuntitilanteessa esimerkkejä ns. täysijännitteisellä oopperaäänellä. Tähän syynä on sekä volyymitaso että se, että kevyempi ääni on lähempänä lapsen itse tuottamaa ääntä. Lapsen on helpompi kuulla ja toistaa opettajan laulama esimerkki kevyemmin tuotetusta äänestä. Ei myöskään ole tarkoitus, että lapsi matkii aikuisen tuottamaa oopperaääntä, koska äänielimistö ei ole siihen vielä valmis. On tärkeää, että ääniharjoituksissa lasten kanssa laulettaessa aloitan myös riittävän korkealla. Huomasin videoilta, että minun on syytä kiinnittää välillä huomio vielä tarkemmin ääniharjoitusten alueeseen. Oma mukavuusalueeni mezzosopraanona on matalampi, ja tästä syystä huomasin välillä aloittavani harjoitukset turhan matalalta enkä käynyt harjoituksissa aina riittävän korkealla. Tätä ongelmaa ei ollut, mikäli muistin tarkistaa lähtösävelen korkeuden pianosta. Toinen huomioni liittyi lauluasentoon. Opettaja on esi-merkkinä lapselle peilin tavoin. Lapsi matkii helposti opettajan asentoa ja eleitä. Huomasin videoilta, että minun tulee jatkossa kiinnittää huomiota omaan lauluasentooni tunneilla. Vaikka mainitsen hyvästä lauluasennosta oppilaille, on oma asentoni välillä epä-tasapainossa.

Laulunopetuksessa on syytä huomioida myös puheääni ja sen käyttö. Huomasin, että laulaen antamani ääniesimerkit ovat pääsääntöisesti korkeatasoisia, mutta puheäänen käyttöön tulisi minun kiinnittää enemmän huomiota. Huomasin puhuvani ensinnäkin

usein liian nopeasti. Lasten olisi mahdollisesti helpompi seurata hitaampaa ja selkeämpää puhetta. Huomasin myös puutteita puhetekniikassani. En tukenut puheääntäni tarpeeksi, jolloin myös rasiin turhaan ääntäni. Puheääneni ei mielestäni myöskään ollut soiva eikä aina siksi miellyttävän kuuloinen. Käytin usein puhuessani myös turhaa voimaa. Voimakas äänenkäyttötapani tuntitilanteessa sai hetkittäin aikaan hallitsevuuden tunnelman. Mikäli puheääneni olisi puheteknisesti paremmin kannateltu, se olisi kantava myös hiljaisemmalla voimakkuudella. Tarkkaillessani opetustani videolta kaipasin välillä puheääneni myös enemmän sävyjä, myös lempeyttä ja pehmeyttä.

Puheen ohella opettamisessa tärkeää on myös sanaton viestintä. Reflektioni mukaan minun on hyvä sanojen ohella kiinnittää huomiota myös kehon kieleen. Toivoisin, että olemuksestani välittyisi vielä enemmän levollisuutta. Huomioni mukaan voin itse vaikuttaa tähän keskittymällä yhteen asiaan kerrallaan. Myös liaksi tuntisuunnitelmassa kiinni oleminen voi vaikuttaa tähän. Teettäessäni harjoitusta saatoin miettiä jo mielessäni, mitä tuntisuunnitelmassa on seuraavaksi ja miten minun tulee edetä tilanteessa. Huomasin myös, että minun tulee kiinnittää huomiota siihen, että en puhu oppilaalle ja tee muuta, kuten esimerkiksi etsi tavaroita tai nuotteja, samaan aikaan. Tämä loi hiukan levottoman vaikutelman sekä katkaisee kontaktin oppilaan kanssa. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, on tämä vuorovaikutus erityisen tärkeää. Huomasin, että kontakti oppilaaseen katosi myös helposti minun mennessä pianon taakse säestämään. Tästä syystä on hyvä teettää ääniharjoituksia ja laulaa myös ilman pianosäestystä. Esimerkiksi pallon kanssa ilman säestyssoitinta tehdyt ääniharjoitukset oppilaan kanssa säilyttivät paremmin kontaktin minun ja oppilaan välillä. On myös hyödyllistä tottua laulamaan välillä ilman säestystä. Pianon ääni on myös melko voimakas ja helposti peittää lapsen äänen.

Myös tuntiaika ja sen kesto vaikutti omaan sisäiseen kiireen tuntuun. Yritin mahdollistaa tunneille ehkä alkuun liian monta asiaa ja tämä vaikutti omaan keskittymiseeni. Oma sisäinen rauhattomuuteni näkyi tällöin myös ulospäin. Välillä vähemmän asiaa voisi olla kuitenkin enemmän. Huomasin, että alkulämmittelyiden ja ääniharjoitusten lisäksi aikaa oli vain yhdelle uudelle opetettavalle asialle ja vanhan läksyn kertaukselle. 5-6v. oppilaiden kanssa totesin, että aikaa menisi yksityistunnilla helposti jo enemmänkin kuin 15 minuuttia. Positiivista oli kuitenkin huomata, että huomasin kehittyväni tässä opetustuntien myötä. Olemukseeni tuli varmuutta ja rauhallisuutta tuntien edetessä. Tähän varmasti vaikutti myös tutustuminen oppilaisiin ja oman opetuskokemuksen vahvistuminen. Tulevaisuudessa oman ammattitaitoni seuraava tavoite on kehittyä tässä lisää ja tietoisesti rauhoittua tuntitilanteessa.

Omassa toiminnassani opettajana oli positiivista huomata, että olin luonteva lasten seurassa. Loin olemuksellani tunneille turvallisen ja positiivisen oppimisilmapiirin. Lapset vaikuttivat luottavan minuun ja tulevan mielellään tunnille. Tapani antaa palautetta oli rohkaisevaa ja muistin antaa positiivista palautetta usein. Tunnelma oli välitön ja hyvin kannustava. Myös kommunikaatio vanhempien kanssa oli hyvää ja muistin huomioida vanhemmat myös tunnilla. Tunnit olivat sisällöltään monipuolisia ja olin suunnitellut ne hyvin.

On tärkeää muistaa, että kaikkea ei voi korjata yhdellä tunnilla ja että kehitys tapahtuu välillä hyvin hitaasti. Havaitsin tekemistäni tuntimuistiinpanoistani, että olin pohdiskellut paljon sitä oppivatko lapset tunneilla riittävästi. Minun oli välillä vaikeaa luottaa siihen, että oppimisprosessi etenee pienin askelin. Opettajana minulla oli usein tarkka suunnitelma tunnin kulusta mielessäni. En uskaltanut päästää aina irti mielikuvastani hyvästä tunnista. Olin kiinnittynyt liikaa siihen, miten minun mielestäni tunnin tulisi edetä, jotta olisimme päässeet tavoitteeseen. Oppiminen ei kuitenkaan välttämättä tapahtunut minun suunnittelemassa tahdissa. Vaikka lapsi ei laulanut ääniharjoitusta tunnilla täydellisesti, on todennäköistä, että oppimista on kuitenkin tapahtunut.

Oppiminen on prosessi, joka ei etene aina edes kovin järjestelmällisesti. Kertaaminen vahvistaa oppimista ja tämä toteutui hyvin tunneilla. Teimme samoja harjoituksia ja keräsimme myös jo osattuja lauluja useasti. Reflektioni mukaan oppimista tapahtui kyllä paljonkin, mutta opitut asiat eivät välttämättä olleet aina niitä, jotka minä olin opettajana asettanut sillä hetkellä tavoitteeksi. Havaitsin, että minun tulisi muistaa useammin, että opetuksessa on usein tärkeämpää itse prosessi kuin varsinainen lopullinen päämäärä.

Huomasin ilokseni opetuksessani myös pedagogista improvisointia. Näistä hetkistä on hyvä esimerkki pienten lasten tunnilla tapahtunut tilanne, jossa lapsi meni uudestaan ja uudestaan penkin alle piiloon. Sen sijaan, että pyysin lasta tulemaan penkin alta pois, käänsinkin tämän positiiviseksi ja tartuin tähän ja lähdinkin kehittämään tarinaa ujusta jäniksestä, joka on piilossa ja haluaa vain kuunnella laulun näkymättömissä. Lauloimme laulun yhdessä äidin kanssa ja lapsi ensin vain kuunteli. Lopulta tarinan jänis uskaltui tulla esiin ja näin myös lapsi rohkaistui tulemaan esiin ja laulamaan. Isompien lasten tunnilla pedagogista improvisaatiota tapahtui mm. ääniharjoituksissa, joissa tartuin usein lasten innoittamiin sanayhdistelmiin tai teemaan ja muokkasin ääniharjoituksia usein tilanteessa. Rohkaisin myös oppilaita keksimään itse uusia ääniharjoituksia. Pedagogista improvisointia tapahtui myös tilanteissa, joissa oppilas oli selvästi väsynyt ja

ei jaksanut keskittyä. Iltatunneilla tapahtui tätä välillä. Tällöin olen opettajana yrittänyt muokata tunnin kulkua, ja olemme tehneet enemmän esim. rentoutusharjoituksia ja kuunnelleet harjoiteltavaa kappaletta esimerkiksi levyttä.

Pohdin muistiinpanoissani sitä mikä tekee opettajasta innostavan. Pohdin myös tarkoittaako se välttämättä aina sitä, että minun pitää opettajana varsinaisesti tehdä valtavia temppejuja innostaakseni. Oma tunne opetuksestani oli välillä liiallinen opettajajohtoisuus. Pohdin, miten voisin olla vielä enemmän avoin lapsesta lähteville ideoille. Kuitenkin reflektoidessani tunteja huomasin ilokseni myös jo toteuttavani tätä ja myös tarttuvani lapsista lähteviin ideoihin. Isommat lapset osasivat jo syksyn kuluessa pyytää usein mieluisia ääniharjoituksia tai ehdottivat itse haluamaansa laulua. Käytin tunneilla usein myös kuvia ohjelmistossa olevista lauluista muistin ja motivoinnin tueksi. Annoin lapsen valita kuvien avulla itse laulun, jonka haluaa kulloinkin laulaa. Hän sai näin myös vaikuttaa tunnin kulkuun. Tämä toimi hyvin myös jo pienimmillä oppilailla. Lapsilähtöisyys on kuitenkin huomionarvoinen asia ja opettaja haluan kiinnittää tähän huomiota.

Reflektoidessani opetuspäiväkirjaani sekä tuntimuistiinpanoja huomaan, että syksyn aikana koin välillä paineita omaa opettajuuttani kohtaan. Omassa mielessäni painetta loivat jonkinlainen mielessäni oleva täydellisen opettajuuden mielikuva ja opetukselle asettamani tavoitteet. Koin myös painetta siitä onnistuuko opetusmuodon toteutus käytännössä. Nyt tarkastellessani itseäni jälkikäteen ajattelen, että yrittäessäni niin kovasti olla hyvä opettaja ja tehokas, kääntyi se välillä itseään vastaan liiallisena stressaamisena. Myös opetustilanteessa välillä huomasin eräällä tapaa suorittavani opettamista sen sijaan, että olisin vain läsnä. Tämä ei välttämättä näyttäydy ulospäin, mutta oma sisäinen tunteeni ja tuntimuistiinpanoni paljastavat tämän. Kaipasin sitä, että olisin vielä enemmän läsnä tilanteessa tapahtuville asioille ja uskaltaisin luottaa, että oppimista tapahtuu ja prosessi etenee. Myös liiallinen kriittisyys omaa tekemistä kohtaan aiheutti painetta. On helppoa löytää omasta toiminnasta vain korjattavaa. Positiiviset asiat jäivät helposti näiden varjoon. Kuitenkin videoilta katsottuna omasta mielestä huonosti mennyt tuntitilanne ei näyttäytynyt enää reflektoidessa yhtä negatiivisessa valossa.

5 Pohdinta

Opetuskokeiluni tarkoitus oli kokeilla uudenlaista alle kouluikäisten lasten laulunopetusmuotoa musiikkioppilaitoksessa. Mielestäni opetuskokeiluni on osoittanut, että myös alle kouluikäisten kanssa tavoitteellinen laulunopetus on mahdollista. Olen ilokseni todennut, että opetusmuoto on löytänyt paikkansa Keskeisen Uudenmaan Musiikkiopiston opetusvalikoimassa, ja lauluvalmennus sai jatkoa myös ensimmäisen lukuvuoden jälkeen. Opetus jatkuu nyt jo kolmatta lukuvuotta. Mielestäni on hienoa, että musiikkiopistomme voi tarjota opetusta laulussa nyt myös pienille lapsioppilaille. Neljä kokeilun alussa aloittaneista oppilaista on jatkanut opiskelua edelleen, ja opetusmuoto on myös kehittynyt oppilaiden kasvaessa. Opetuskokeilussa huomasin, että alkuperäistä tuntirakennetta oli tarpeen muokata. Kuten tuloksissa totesin, välillä 15 minuutin yksityistunnit ja 15 minuutin ryhmätunti aiheutti itselleni kiireen tuntua. Tänä lukuvuonna olen toteuttanut ensimmäistä kertaa opetusta niin, että olen jakanut 45 minuutin tunnin puoliksi kummallekin oppilaille. Oppilaat saavat näin joka viikko n. vajaan 25 minuutin yksityistunnin. En pidä yhteistunteja parin kanssa tänä lukuvuonna viikoittain, ainoastaan muutamia erikseen sovittuja kertoja lukuvuoden aikana. Tämä muutos sai alkunsa tarpeesta saada jokaiselle oppilaille hieman pidemmät yksityistunnit, mutta sittemmin tilanteeseen vaikutti vahvasti koronatilanne ja sen asettamat rajoitukset. Tämä opetusmuoto on toiminut hyvin. Olen pystynyt nyt jokaisen oppilaan kanssa keskittymään entistä paremmin jokaisen yksilöllisiin haasteisiin. Ajallinen pidennys tunnin keston on auttanut myös rauhoittamaan tuntitilannetta ja olen huomannut, että tuntirakenne on nyt helpompi toteuttaa.

Mielestäni onnistuin tässä opetuskokeilussa huomioimaan lasten iän ja kehitysvaiheet kaiken kaikkiaan melko hyvin. Tähän auttoi mielestäni ammatillinen kokemukseni varhaisiän musiikkikasvattajana sekä laulusuzukikoulutuksen tuoma osaaminen. Vaikka lasten kanssa työskentely oli minulle tuttua entuudestaan, käytin opetuskokeilua aloittaessani paljon aikaa suunnitteluun. Mietin erityisesti laulunopettamisen näkökulmaa. Keräsin myös lasten kehitysvaiheisiin liittyviä asioita, ja yritin pitää nämä mielessäni tunteja suunnitellessani. Opettajana otin lasten iän huomioon mm. tuntirakenteessa, opetuksen pedagogiikassa, äänenkäytön opetussisällöissä ja siinä, että hyödynsin usein liikettä laulunopetuksen apuvälineenä. Lasten iän huomioon ottaen käytin opetuksessa usein myös välineistöä kuten palloja, käsinukkeja, pehmoleluja ja muuta materiaalia, joiden ajattelin innostavan oppilaita. Minulle on kertynyt opetuksen virikkeenä käytettävää materiaalia paljon vuosien varrella varhaisiän musiikkikasvattajana työskennellessäni, ja pystyin hyödyntämään tätä materiaalia myös tämän opetuskokeilun laulunopetuksessa. Käytin

myös tuntien jälkeen aikaa kirjaamalla tunneilla tehdyt asiat ja mikäli tunteilanteessa oli erityistä huomioitavaa. Tunteilanteen reflektointi auttoi itseäni aina seuraavan tunnin suunnittelussa. Koin myös hyödylliseksi opinnäytettäni varten pitämäni opetuspäiväkirjan kirjoittamisen. Se usein selkeytti ajatuksiani jonkin pedagogisen kysymyksen kanssa.

On hyvin erilaista opettaa isoa musiikkileikkikouluryhmää kuin laulunopetusta vain yhdelle tai kahdelle lapselle kerrallaan. Opettajan ja oppilaan sekä myös opettajan ja vanhempien välinen vuorovaikutussuhde on isommassa roolissa tällaisessa yksilö ja pariopetuksessa. Koska vanhemmat ovat useimmiten mukana tunneilla, myös vanhemmat tulee huomioida opetuksessa. Oman kokemukseni mukaan vuorovaikutussuhteen kehittymiselle kannattaa antaa aikaa, koska hyvä vuorovaikutussuhde oppilaan, opettajan ja vanhemman kesken tukee oppimistapahtumaa. Tunsin oppilaani ja heidän perheensä jo aikaisemmasta musiikkileikkikouluopetuksesta, ja tämä varmasti nopeutti omassa opetuskokeilussani hyvän vuorovaikutussuhteen syntymistä.

Opetuskokeiluni osoitti että, laulusuzukimenetelmä mukautuu hyvin myös tämän tyyppiin opetukseen musiikkiopistossa. Menetelmä on erityisen toimiva alle kouluikäisten oppijoiden kanssa. Vaikka olen laulunopettajan koulutuksen ohella myös varhaisiän musiikinopettaja, olisi tätä opetuskokeilua ollut hyvin vaikea lähteä kehittämään ilman laulusuzukikoulutuksen antamaa tietoutta. Laulusuzukimenetelmän ehdoton vahvuus on, että se antaa opettajalle konkreettiset työvälineet ohjelmistoinen ja harjoituksineen, joiden avulla edetä näin pienten oppilaiden kanssa.

Suzukiopetuksen perustana oleva ajatus kuulon kautta oppimisesta toimii pienten lasten laulunopetuksessa erittäin hyvin. Pieni lapsi oppii luonnostaan kuuntelemalla, matkimalla ja toistamalla. Laulunopiskeluun, jossa oppiminen tapahtuu muutoinkin paljolti kuuntelemalla ja toistamalla esimerkiksi opettajan laulamaa esimerkkiä, kuunteluun perustuva suzukimetodi sopii erityisen luontevasti. Menetelmän etuina näen myös tasoittain etenevän ohjelmiston ja tasosuoritukset konserttimuotoisina lapsen ollessa siihen valmis. Jo pienten laulajien kanssa voidaan edetä vähitellen omaa konserttia kohti, ja siihen harjoitellaan vähitellen. Huomasin, että lapsille tämä oli innostava asia, koska kirjakonserttiin tähtääminen antoi konkreettisen tavoitteen, jota kohti kulkea.

Huomioideni perusteella voin sanoa, että etukäteen opetukselleni asettamani pedagogiset tavoitteet toteutuivat kaikkien oppilaiden kohdalla. Kaikki opetuskokeilussa mukana

olleet lapset rohkaistuivat oman äänen käyttämisen suhteen. Lapset myös oppivat lauluohjelmistoa sekä tottuivat laulutunnin käytäntöihin hyvin nopeasti.

Huomioideni mukaan oppilaat olivat oppineet laulamisen ohessa paljon muitakin asioita. Esiintymisen harjoittelu ja itseilmaisuun rohkaistuminen laulamisen kautta olivat tärkeitä asioita, joita laulutunnit olivat havaintojeni mukaan vahvistaneet. Oppilaat oppivat myös kielellisiä asioita äidinkielen äänteiden ja vieraalla kielellä laulamisen kautta, sekä harjaannutti musiikillisia asioita, kuten melodia- ja rytmitajua. Säännöllinen harjoittelu ja yhteisiin konsertteihin tähtääminen ovat vahvistaneet myös pitkäjännitteisyyttä, ja opettaneet oppilaille harjoittelutaitoja. Nämä kaikki antavat eväitä myös laulun tai muun instrumentin oppimiseen jatkossa.

Opinnäytetyön tekemisen iso anti itselleni on ollut oman opettajuuteni tarkasteleminen ja reflektointi. Voin todeta, että oman toiminnan reflektiivinen tarkastelu on kehittänyt itseäni ammatillisesti. Työni yhtenä tavoitteena oli myös oman opettajaidentiteettini vahvistaminen. Olen kokenut hetkittäin epävarmuuden tunteita omaa ammattitaitoani kohtaan ja suhtautunut opetustilanteissa omaan tekemiseeni liiankin suurella kriittisyydellä. Isoin oivallus tämän opinnäytetyöprosessin myötä on ollut epävarmuuden kokemisen ja myös kriittisen minän hyväksyminen. En osaa sanoa, onko epävarmuuteni kokonaan väistynyt, tai onko sellainen edes tarkoituksenmukaista. Huomaan kuitenkin, että tämän prosessin myötä olen oppinut sietämään epävarmuutta selvästi paremmin, ja sitä kautta myös luottamus omaan tekemiseeni on kasvanut. Oman itsen tarkastelu opettajana videoilta on herättänyt välillä hyvinkin ristiriitaisia tunteita. Totesin, että on paljon helpompi nähdä omassa tekemisessä kaikki negatiiviset asiat, ja positiiviset asiat jäävät helposti negatiivisten varjoon. On tärkeää oppia näkemään tekemisessään myös onnistumisen kokemukset ja sanoittamaan näitä. Videoita katsoessani totesin monissa kohdin, että oma mielikuvani huonosti menneestä opetustilanteesta ei ulkopuolelta tarkasteltuna vaikuttanut lainkaan siltä.

Olen aikaisemmin ajatellut, että epävarmuuden tunteet opettajana ovat merkki huonomuudesta. Mielessäni on ollut jonkinlainen täydellisen opettajan kuva, joka tietää aina, miten edetä, ja kokee harvoin epävarmuutta. Ajatuksissani en saisi näyttää omaa epävarmuuttani tai neuvottomuuttani eri tilanteissa. Lasten opettamisessa näitä tilanteita tulee kuitenkin väkisinkin eteen, ja kaikkea ei voi suunnitella etukäteen. Kaikki ei myöskään ole opettajasta kiinni. Opetustilanteeseen vaikuttavat monet asiat, ja lapsi voi esimerkiksi

olla vain väsynyt tullessaan oppitunnille. Näissä tilanteissa tarvitaan herkkyyttä aistia tilanne ja muokata tuntisuunnitelmaa. On tärkeää, että opettajana luotan omaan tunteeseen ja uskallan kokeilla vaihtoehtoisia tapoja toimia. Olen tämän työn myötä todennut, että se epäonnistunutkin tuntitilanne voi olla myös todella onnistunut, mikäli se saa minut oivaltamaan jotain uutta. Virheitä ei kannata pelätä, sillä epäonnistuminen voi synnyttää uusia näkökulmia asiaan.

Oman toiminnan kriittiseen tarkasteluun voi siis suhtautua myös positiivisesti. Uskon, että se pakottaa opettajan kehittymään ja pohtimaan erilaisia työtapoja. Itselleni se kertoo myös siitä, että työ on minulle merkityksellistä, ja että haluan antaa itsestäni paljon opetustyöni kautta. Haitallista kriittisyydestä tulee uskoakseni vasta, mikäli se on ainoastaan negatiivista ja alkaa hallita tai rajoittaa omaa tekemistä. Kriittisyys on inhimillistä, ja liika kriittisyys on varmasti jokaisella opetustyötä tekevällä aika ajoin haasteena.

Oman toiminnan reflektointi on herättänyt minussa myös kysymyksiä, joita olisi mielenkiintoista tutkia lisää. Olen pohtinut, miten voisin opettajana tukea itseäni entistä paremmin ammattitaidon kasvuprosessissa. Olisi mielenkiintoista tutkia lisää sitä, minkälaisia työkaluja voisin opettajana hyödyntää. Olen tutustunut jonkin verran itsemyötätuntoa käsittelevään kirjallisuuteen ja uskon, että itsekriittisten tunteiden käsittelyyn voi löytyä sieltä apua. Itsemyötätunnon käyttöä opettajan itsekriittisten tunteiden käsittelyssä ja ammatillisessa kasvussa olisi hyvin mielenkiintoista tutkia lisää.

Pienten lasten opettaminen vaatii paljon suunnittelua. Tunnit vaativat alussa valmistelu-aikaa niin tuntisuunnitelman kuin myös opetusmateriaalin työstämiseen ja ideointiin. Tuntitilanne kannattaa alkuun suunnitella hyvinkin tarkkaan, vaikka suunnitelmaa ei sellaisenaan käyttäisi, koska opettajan on helpompaa improvisoida ja muokata hyvin tehtyä tuntisuunnitelmaa. Tuntisuunnitelmien miettiminen ja ideoiminen myös kartuttaa ideapankkia. Opetuskokemuksen karttuessa oppii huomaamaan, mitkä ideat toimivat lasten kanssa ja mitä kannattaa hyödyntää uudestaan.

Lapsen keskittymiskyky on aikuisiin verrattuna erilainen, joten tunnin tempo on yleensä vauhdikkaampi. Pienelle lapselle ei voi selittää asioita myöskään sanallisesti yhtä laajasti kuin aikuisille. Tästä syystä käytännön tekeminen on yleensä etusijalla lasten opetustilanteessa. Tuntitilanteeseen vaikuttavat myös lapsen kehitysvaiheet. Alle kouluikäisen lapsen maailmassa tapahtuu muutamien vuosien sisällä isoja kehityssaskelia. Nämä kaikki näkyvät tunnilla ja opettajan on oltava näistä tietoinen.

Tämän opetuskokeilun myötä voin ehdottomasti rohkaista pedagogeja alle kouluikäisten lasten laulunopettamiseen myös musiikkiopistoissa. Mielestäni tärkeintä pienten lasten laulunopetuksessa on laulunopettajan aito kiinnostus ja halu opettaa pieniä lapsia. Pedagogisten taitojen ohella tarvitaan perehtymistä lapsen äänenkäytön opettamiseen, avoin mieli ja kiinnostus lapsen maailmaa kohtaan. Varsinkin alle kouluikäisten lasten kanssa opettaminen vaatii usein tiukasta suunnitelmasta irrottautumista, improvisointikykyä ja uskallusta. Opettaja tarvitsee myös herkkyyttä kuunnella lasta ja tarttua lapsilta tuleviin ideoihin

On asioita, joita pienten lasten kanssa ei vielä voi opiskella. On kuitenkin tärkeää nähdä se kaikki, mitä lapsi voi jo oppia. Lapsia opettaessa myös opettaja oppii koko ajan. Käytännön työ kehittää opettajaa yrityksen ja erehdyksen kautta. Pienten lasten opettaminen on kokemukseni mukaan hyvin palkitsevaa. Lapsen innostuneisuus ja ilo tarttuu ja antaa valtavasti positiivista energiaa opettamiseen. Lasten kyky olla täysillä läsnä hetkessä rohkaisee myös opettajaa olemaan läsnä aidosti ja koko sydämellään. Toivon että tämän opetuskokeilun myötä olen onnistunut välittämään oppilailleni ennen kaikkea laulamisen iloa, riemua ja rohkeutta sekä antamaan heille eväitä kulkea eteenpäin laulunpolun tiellä.

Haluan lopuksi kiittää vielä oppilaitani ja heidän perheitään, jotka sitoutumisellaan ja innostuneisuudellaan auttoivat ja mahdollistivat tämän opetuskokeilun toteutumisen.

Lähteet

Ahonen, Kari 2004. Johdatus musiikin oppimiseen. Helsinki: Finn Lectura.

Cederlöf Egil, Pohjola, Erkki, Teivainen, Tuula 1982 Piiri pieni pyörii; Musica 1-2. Musiikki Fazer. Helsinki.

Donmoyer, Robert 1983, Pedagogical Improvisation. Educational Leadership. s.39-43. Luettavissa osoitteessa <https://docdrop.cu.studio/inte5340/Pedagogical-Improvisation.Donmoyer.1983.pdf> (luettu 10.11.2020.)

Fredrikson, Maija 2009. Alle kolmevuotiaan musiikilliset kontekstit. Teoksessa Louhivuori, Jukka, Paananen, Pirkko, Väkevä, Lauri (toim.) Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. (Jyväskylä): Suomen Musiikkikasvatusseura. s. 131-137

Heikkilä, Olli, Lehikoinen, Virpi (toim.) 1986 Suuri lastenlaulukirja 2. Musiikki Fazer. Helsinki.

Heikkilä, Olli, Lehikoinen, Virpi (toim.) 1984 Suuri lastenlaulukirja 1. Musiikki Fazer. Helsinki.

Huhtanen, Kaija, Hirvonen, Airi 2013. Muusikon polkuja musiikkikasvattajuuteen. Teoksessa Nikkanen, Hanna M, Juntunen, Marja-Leena, Westerlund Heidi. (toim.) Musiikkikasvattaja: Kohti reflektiivistä käytäntöä. Jyväskylä: PS-Kustannus, s.38-52.

Huhtinen-Hidén, Laura 2013. Kanssakulkijana musiikin alkupoluilla. Teoksessa Nikkanen, Hanna M, Juntunen, Marja-Leena, Westerlund Heidi. (toim.) Musiikkikasvattaja: Kohti reflektiivistä käytäntöä. Jyväskylä: PS-Kustannus, s.130-149.

Huhtinen-Hidén, Laura 2012. Kohti sensitiivistä musiikin opettamista- Ammattitaidon ja opettajuuden rakentumisen polkuja. Väitöskirja. Jyväskylän Yliopisto. Luettavissa osoitteessa <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-4719-4> (Luettu 4.9.2020.).

Huhtinen-Hidén, Laura 2017. Elävänä hetkessä- suunnitelmallisuus ja pedagoginen improvisointi. Teoksessa Lindeberg-Piiroinen, Anne, Ruokonen, Inkeri (toim.) Musiikki varhaiskasvatuksessa- käsikirja. Classicus. Tallinna: Printall.

Huhtinen-Hidén, Laura, Björk, Cecilia 2013. Musiikin opettamisen ammattilaiseksi. Teoksessa Nikkanen, Hanna M, Juntunen, Marja-Leena, Westerlund Heidi. (toim.) Musiikkikasvattaja: Kohti reflektiivistä käytäntöä. Jyväskylä: PS-Kustannus, s.20-37.

Huovi, Hannele, Perkiö, Soili (toim.) 2006. Tammen kultainen laulukirja. Tammi. Helsinki.

Huovi, Hannele, Perkiö, Soili 2016. Lastenhuoneen laulukirja. Tammi. Helsinki.

Juntunen, Marja-Leena, Westerlund, Heidi, 2013. Johdanto. Teoksessa Nikkanen, Hanna M, Juntunen, Marja-Leena, Westerlund Heidi. (toim.) Musiikkikasvattaja: Kohti reflektiivistä käytäntöä. Jyväskylä: PS-Kustannus, s. 7-17.

Kohonen, Iina, Kuula-Luumi, Arja, Spoof, Sanna-Kaisa (toim.) 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarvointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Luettavissa osoitteessa https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf (Luettu 14.10.2020).

Koistinen, Mari 2003. Tunne kehosi – vapauta äänesi. Äänitimpurin käsikirja. Sulasol. Helsinki: Vammalan Kirjapaino.

Krokkfors, Maisa 1985. Lapsi ja musiikki. Laulaminen. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Porvoo: WSOY.

Kukkamäki, Päivi 2002. Laulun myötä kasvuun: laulusuzukimenetelmän kehittämisprojekti. Sibeliuksen Akatemia. Kehittäjäkoulutus. Musiikin tohtorin tutkintoon liittyvä opinnäytekokonaisuuden loppuraportti.

Kukkamäki, Päivi. 2000. Laulun myötä kasvuun. Laulupainotteinen musiikillinen ohjaus lapselle odotusajasta kuudenteen ikävuoteen – opetusmenetelmän esittely ja raportti opetuskokeilusta. Lisensiaattitutkintoon kuuluva opinnäytteen osio 2. Sibeliuksen Akatemia, Docmus-yksikkö. Helsinki: Yliopistopaino.

Laurence, Felicity 2000. Children's singing. Teoksessa J. Potter (toim.) The Cambridge Companion to Singing. Cambridge: Cambridge University Press, 221-230.

Lindlöf, Thomas. 1995. Qualitative communication research methods. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.

Mezirow, Jack et al. 1995. Uudistava oppiminen; kriittinen reflektio aikuiskoulutuksessa. Helsingin Yliopiston Lahden Tutkimus- ja koulutuskeskus. Helsinki.

Ollaranta, Ritva, Simojoki, Maija 1980. Musiikkia muksuille. Otava. Helsinki.

Männikkö, Iina 2019. Supporting Teachers' Professional Development through Reflective Inquiry. Väitöskirja. Turku: Turun Yliopisto. Luettavissa osoitteessa <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-7729-1> (Luettu 14.7.2020).

Nenonen, Pirjo 2018. Laulu syömmet aukaisee- kokonaisvaltainen laulunopetus musiikkiliikunnan avulla. Väitöskirja. Jyväskylän Yliopisto. Luettavissa osoitteessa <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7505-0> (Luettu 4.7.2020).

Niikko, Anneli 2018. Tutkiva opettaja ongelmanratkaisijana. Teoksessa Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Otava Keuruu: PS-Kustannus, s. 251-266.

- Orpana, Terhi 2015. Lapsen laulu: ääntä päästä varpaisiin. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Luettavissa osoitteessa <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015052810841> (Luettu 2.7.2020).
- Phillips, Kenneth. H. 2014. Teaching Kids to Sing. 2. Painos. New York, NY: Schirmer Books.
- Pihkanen, Timo. 2011. Lapset laulavat – tutkimus tavoitteellisesta lasten laulunopetuksesta ja opas. Licensiaatintyö, Kehittäjäkoulutus, Sibelius- Akatemia. Luettavissa osoitteessa <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018050923856> (Luettu 2.7.2020).
- Pihkanen, Timo. 2011. Opas lasten laulamiseen. Tampere: Tammerprint.
- Ruokonen, Inkeri 2016. Esi- ja alkuopetuksen musiikin didaktiikka. Finn Lectura.
- Rutkowski, Joanne, Runfola, Maria. 2010. TIPS: The Child Voice. MENC. Maryland: Rowman & Littlefield Education.
- Savimäki, Ismo 2017. Lapsi ja nuorisokuoron johtajan ABC-kirja. Sulasol. Grano Oy.
- Schön, Donald 1987. Educating the Reflective Practitioner. Toward a New Design for Teaching and Learning in the Professions. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Suomen Suzuki-yhdistys ry. 2018. Suzuki-menetelmä. Luettavissa osoitteessa <https://suomensuzukiyhdistys.net/tietoa-yhdistyksesta/suzuki-menetelma/> (Luettu 1.10.2020).
- Suzuki, Shinichi 2013. Rakkaudella kasvatettu – Tie luonnolliseen oppimiseen musiikkikasvatuksessa. 3. painos. Copy-Set Oy. Helsinki.
- Tammiruusu, Hanna-Leena 2018. Soiva taideleikki sosiokulttuurisena oppimisympäristönä: Musiikkipedagogin kokemuksia kehittämisestä. Opinnäytetyö. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. Luettavissa osoitteessa <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018121121016> (Luettu 2.7.2020).
- Tammiruusu, Hanna-Leena 2018. Soiva taideleikki sosiokulttuurisena oppimisympäristönä: Musiikkipedagogin kokemuksia kehittämisestä. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu, Helsinki. Luettavissa osoitteessa <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018121121016> (Luettu 2.7.2020).
- Tenkanen-Lindeman, Susanna 2014. Lasten kanssa laulaen – Laulopedagogin kokemuksia lasten laulunopetuksesta. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu, Helsinki. Luettavissa osoitteessa <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201405219103> (Luettu 4.11.2020).

Vienola, Vuokko 2005. Videoiden käyttö tutkimuksen apuvälineenä. Teoksessa Enkenberg, Jorma, Savolainen, Erkki, Väisänen, Pertti (toim.): Tutkiva opettajankoulutus - taitava opettaja. Savonlinnan opettajankoulutuslaitos. Luettavissa osoitteessa <http://sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/tutkivaope/index.htm> (Luettu 16.10.2020).

Vienola, Vuokko 2004. Monitapaustutkimus päiväkotien ympäristökasvatuksesta. Joensuu yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 87.

Vilka, Hanna 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi. Luettavissa osoitteessa <http://hanna.vilka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-havainnoi.pdf> (Luettu 2.11.2020)

Vilka, Hanna, Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Tammi: Helsinki.

Williams, Jenevora 2010. The implications of intensive training on the vocal health and development of boy choristers in an English cathedral choir. PhD. Institute of Education, University of London. Luettavissa osoitteessa <https://www.dropbox.com/s/cjfpz4s0zr6g0cs/Jenevora%20Williams%20PhD.pdf?dl=0> (Luettu 2.7.2020).

Williams, Jenevora 2019. Kurssi: Teaching young voices. 18-20.2.2020 Oxford.

Williams, Jenevora 2019. Teaching Singing to Children and Young Adults. Oxford: Compton Publishing Ltd.

LIITTEET

Tutkimuslupa oppilaiden huoltajille

Opiskelen lukuvuoden 2018–2019 aikana Metropolia Ammattikorkeakoulussa ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opintoja. Opintoihini kuuluvassa opinnäytetyössäni tutkin laulunopettajan näkökulmasta uudenlaisen lauluvalmennusopetuksen järjestämistä musiikkiopistossa sekä pienten lasten laulunopetukseen liittyviä mahdollisuuksia ja haasteita. Keskisen Uudenmaan Musiikkiopiston rehtori Tammy Young sekä Järvenpään kaupungin koulutusjohtaja Jari Lausvaara ovat antaneet luvan tutkimukseni toteuttamiseen.

Tutkimuksessa kerätään tietoa opetustilanteesta videoimalla oppilaiden laulutunteja. Tutkimus toteutetaan syyslukukauden 15.8–18.12.2018 välisenä aikana laulutuntien yhteydessä.

Tutkimukseen osallistuvien oppilaiden nimi tai kuva eivät tule esiin opinnäytetyössä eikä heitä voida tunnistaa tuloksista kerrottaessa. Sitoudun huolehtimaan aineiston käsitteystä huolellisesti. Tutkimuksen valmistuttua aineisto hävitetään tietokoneelta ja erilliseltä kovalevyiltä asianmukaisella tavalla.

Pyydän lupaa lapsesi kuvaamiseen lauluvalmennustunnilla. Vahvistathan kuvausluvan tai sen kieltämisen allekirjoituksellasi. Mikäli haluat lisätietoja ennen luvan antamista, ota yhteyttä sähköpostitse tai puhelimitse (yhteystietoni ovat lomakkeen lopussa). Palauttaisitko lomakkeen minulle mahdollisimman pian.

Lapsen nimi: _____

Annan luvan lauluvalmennustunnilla lapsen kuvaamiseen.

Huoltajan nimi, päivämäärä sekä nimenselvennys:

En anna lupaa lauluvalmennustunnilla tapahtuvaan lapsen kuvaamiseen.

Luvan kieltäjä, päivämäärä sekä nimenselvennys:

Kiitos!

Outi Pekkarinen, Musiikkipedagogi (AMK)

Tutkimuksen ohjaaja Metropolia Ammattikorkeakoulussa:

MuM Susanna Mesiä